নাসম বাপু সত্ৰৰ পৰম্পৰাগত উৎসৱ 'দধি মথন' ঃ এটি বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ যোৰহাট চৌহদৰ পৰিবেশ্য কলা বিভাগ (নৃত্য) ৰ ২০২৫ বৰ্ষৰ স্নাতকোত্তৰ চতুৰ্থ ষান্মাসিকৰ **MA-PA(D)04-401** কাকতৰ বাবে দাখিল কৰা ক্ষুদ্ৰ গৱেষণা গ্ৰন্থ

প্ৰস্তুতকৰ্তা

জিণ্টু মহন্ত

ৰোল নং ঃ **MAPA 26/23**

স্নাতকোত্তৰ চতুৰ্থ ষান্মাসিক

পৰিবেশ্য কলা বিভাগ, (নৃত্য)

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়

যোৰহাট চৌহদ

তত্ত্বাৱধায়ক

শ্ৰীযুত দিপাংকৰ দত্ত

সহকাৰী অধ্যাপক, নৃত্য শাখা

পৰিবেশ্য কলা বিভাগ

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়

যোৰহাট

পৰিবেশ্য কলা বিভাগ

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়

শিক্ষাবৰ্ষ ঃ ২০২৩ -২৫

AN ANALYTICAL STUDY OF THE TRADITIONAL FESTIVAL 'DADHI MATHAN' OF NASAM BAPU SATTRA

A dissertation submitted to Mahapurusha Srimanta Sankardeva

Viswavidyalaya in partial fullfilment for the award of the degree of Masters

of

Performing Arts (Dance)

Facititator
Jintu Mahanta
department of Performing Arts (Dance)
Roll No PA-26/23
MA 4th Semester
Mahapurusha Srimanta Sankardev Viswavidyalaya
Jorhat Unit

Supervisor
Mr. Dipankar Dutta
Assistant Profesor
Department of Performing Arts
Mahapurusha Srimanta Sankardev Viswavidyalaya
Jorhat Unit

MAHAPURUSHA SRIMANTA SANKARDEVA VISWAVIDYALAYA

DEPARTMENT OF PERFORMING ARTS
মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়
MAHAPURUSHA SRIMANTA SANKARADEVA VISWAVIDYALAYA
[Recognised Under Section 2(f) of UGC Act, 1956]
Srimanta Sankaradeva Sangha Complex, Haladhar Bhuyan Path,
Kalongpar, Nagaon, PIN-782001, Assam, India

CERTIFICATE OF SUPERVISOR

This is to certify that **Mr. Jintu Mahanta** student of Performing Arts 4th Semester being Roll No. PA-26/23 with Registration No. MSSV-0023-013-001643, Mahapurusha Sankardeva Viswavidyalaya, Jorhat Unit has successfully carried out his dissertation entitled "নাসম বাপু সত্ৰৰ পৰম্পৰাগত উৎসৱ দধি মথনঃ এটি বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন" as a student researcher under my supervision and guidance for the partial fulfilment of the requirement for the award of the degree of Masters of Arts in Performing Arts (Dance).

This work reported in this research has not been submitted elsewhere. I wish his all the very best for her future endeavour.

Dipankar Dutta
Assistant Professor
Department of Performing Arts MSSV

DEPARTMENT OF PERFORMING ARTS

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়

MAHAPURUSHA SRIMANTA SANKARADEVA VISWAVIDYALAYA

[Recognised Under Section 2(f) of UGC Act, 1956]

Srimanta Sankaradeva Sangha Complex, Haladhar Bhuyan Path,
Kalongpar, Nagaon, PIN-782001, Assam, India

CERTIFICATE

I have to pleasure to certify that **Mr. Jintu Mahanta** student of Performing Arts 4th Semester being Roll No. PA-26/23 with Registration No. MSSV-0023-013-001643, of 2023 has successfully completted the dissertation entitled "নাসম বাপু সত্ৰৰ পৰম্পৰাগত উৎসৱ দধি মথনঃ এটি বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন". He has made successfully completition of this research by his own.

I wish him all the very best of future endover.

Dr. Niranjan Kalita
HoD & Professior

<u>ঘোষণা পত্ৰ</u>

এই পত্ৰৰ দ্বাৰা জনাওঁ যে **"নাসম বাপু সত্ৰৰ পৰম্পৰাগত উৎসৱ দধি মথনঃ এটি বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন"** শীৰ্ষক ক্ষুদ্ৰ গৱেষণা গ্ৰন্থখনি মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰিৱেশ্য কলা বিভাগৰ অধ্যাপক দীপাংকৰ দত্ত মহোদয়ৰ তত্ত্বাৱধানত প্ৰস্তুত কৰিছোঁ। এই গৱেষণা গ্ৰন্থখনি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অথবা অন্য কোনো বিশ্ববিদ্যালয়ৰ আন আনুষ্ঠানিক শিক্ষা গ্ৰহণত ব্যৱহাৰ নকৰোঁ বুলি স্বীকাৰ কৰিলোঁ।

তাৰিখ ঃ

স্থান ঃ যোৰহাট

জিণ্টু মহন্ত
পৰিৱেশ্য কলা বিভাগ
চতুৰ্থ ষাণ্মাসিক
ৰোল নং : MA-PA 26 - 23
কাকত নং : MA-PA (D)01-401
মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়,
যোৰহাট চৌহদ

আগকথা

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ, স্নাতকোত্তৰ পাঠ্যক্ৰমৰ অন্তৰ্ভুক্ত গৱেষণা পত্ৰৰ বাবে এই ক্ষুদ্ৰ গৱেষণা পত্ৰখনি প্ৰস্তুত কৰি ওলিওৱা হৈছে । এই ক্ষুদ্ৰ গৱেষণা পত্ৰখনত নাসম বাপু সত্ৰৰ ঐতিহ্য আৰু সত্ৰত পালন কৰা দধি মথন অনুষ্ঠানৰ আভাস দিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হৈছে। নাসম বাপু সত্ৰৰ এজন সত্ৰীয়া হিচাপে সত্ৰখনিৰ উৎপত্তি, ইতিহাসকে আদি কৰি কৃষ্টি - সংস্কৃতি আৰু ইয়াত পালিত উৎসৱসমূহৰ নিদৰ্শন দাঙি ধৰিবলৈ পাই মই গৌৰান্বিত। এই গৱেষণা পত্ৰত নাসম বাপু সত্ৰৰ শাখা - সত্ৰ আৰু এই সত্ৰৰে শিষ্য সকলৰ বকিয়াল নামঘৰত পালন কৰা দধিমথন অনুষ্ঠানটিৰ বিষয়ে সবিশেষ তথ্য দিবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে।

অসমীয়া সংস্কৃতি আৰু ধৰ্মীয় জীৱনধাৰাৰ গভীৰ অধ্যয়নৰ ফলস্বৰূপে জন্ম লোৱা **"নাসম বাপু সত্ৰৰ পৰম্পৰাগত উৎসৱ দধি মথনঃ এটি বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন"** গৱেষণা গ্ৰন্থখন হৈছে এটি ঐতিহ্যমূলক উৎসৱৰ মৌলিক গৱেষণামূলক দলিল। এই গ্ৰন্থখনত সমন্বয় ঘটোৱা হৈছে ধৰ্মীয় বিশ্বাস, লোকপৰম্পৰা, আঞ্চলিক সংস্কৃতি আৰু সামূহিক মানসিকতাৰ।

আজি বিশ্বায়নৰ এই যুগত বহুতো পৰম্পৰাগত উৎসৱ আৰু আচাৰ-পদ্ধতি সময়ৰ প্ৰবাহত লুপ্ত হোৱাৰ পথত আগবাঢ়িছে। সেই পৰিপ্ৰেক্ষিতত 'দধি মথন'ৰ দৰে লোকউৎসৱৰ তাৎপৰ্য আৰু প্ৰাসংগিকতা পুনৰ আৱিস্কাৰ কৰাটো সময়ৰ এটা দাবী। এই গ্ৰন্থৰ আঁৰৰ প্ৰেৰণা হৈছে এনে এটা সাংস্কৃতিক অনুষ্ঠানৰ গভীৰ অধ্যয়ন কৰাৰ জৰিয়তে অসমীয়া সমাজৰ আত্ম সংযোগ বিচাৰি উলিওৱা আৰু সেই পৰম্পৰাটোক নৱপ্ৰজন্মৰ সৈতে সংযোগ কৰা।

গ্ৰন্থখন ৰচনাৰ সময়ত বিভিন্ন সত্ৰ, গাঁৱৰ নামঘৰ, ভাওনা পৰম্পৰা, আৰু আঞ্চলিক লোকবিশ্বাসৰ উপৰিও শাস্ত্ৰীয় পুৰাণসমূহৰ অধ্যয়ন কৰা হৈছে, যাতে দধি মথনৰ মূল উৎস আৰু বিকাশৰ ধাৰা স্পষ্টভাৱে উন্মোচিত হয়।

এই গৱেষণাৰ জৰিয়তে বুজা যায় যে দধি মথন কেৱল এটা ধৰ্মীয় উৎসৱ নহয় - ই হৈছে অসমৰ গ্ৰাম্য সমাজৰ হৃদস্পন্দন, য'ত কৃষিজীৱন, ধৰ্মীয় ভক্তি, সামাজিক মিলন আৰু সাংস্কৃতিক অভিব্যক্তিৰ এক অপূৰ্ব সংমিশ্ৰণ ঘটিছে। এই গ্ৰন্থ যিসকল শিক্ষাৰ্থী, সংস্কৃতি অনুৰাগী, গৱেষকসকল আৰু ধৰ্মীয় অনুষ্ঠান অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰত আগ্ৰহী, তেওঁলোকৰ বাবে সহায়ক হ'ব বুলি আশা কৰোঁ। লগতে এই গ্ৰন্থখন অসমীয়া জাতিসত্তাৰ মূল আধাৰলৈ এখন গৱেষণা পত্ৰিকাৰ দৰে কাম কৰিব।

তদুপৰি, যিসকল উৎসাহী ব্যক্তিয়ে এই পৰম্পৰাটোক আঁকোৱালি লৈ আগবঢ়াব বিচাৰে, তেওঁলোকৰ বাবে এই গৱেষণা এটি বীজ হিচাপে কাম কৰিব, যি আগন্তুক দিনত দধি মথনৰ বিষয়ে অধিক বিস্তৃত, পদ্ধতিগত আৰু তুলনামূলক গৱেষণাৰ দিশে পথ প্ৰশস্ত কৰিব।

"নাসম বাপু সত্ৰৰ পৰম্পৰাগত উৎসৱ দধিমথন এটি বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন" গৱেষণা গ্ৰন্থখনি প্ৰস্তুত কৰোঁতে পথ প্ৰদৰ্শক আৰু তত্বাবধায়কৰ দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰা মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ, যোৰহাট গোট পৰিৱেশ্য কলা বিভাগৰ সন্মানীয় সহকাৰী অধ্যাপক দীপাংকৰ দত্ত চাৰৰ উৎসাহ, প্ৰেৰণা আৰু পৰামৰ্শৰে এই গৱেষণা আগবঢ়াই নিয়াত সহায় কৰিলে। তাৰ বাবে তেখেতলৈ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা আৰু ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিলোঁ।

এই গৱেষণা গ্ৰন্থখনি প্ৰস্তুত কৰোঁতে মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সন্মানীয় উপাচাৰ্য শৰত হাজৰিকা চাৰ, পৰিৱেশ্য কলা বিভাগৰ মুৰব্বী অধ্যাপক নিৰঞ্জন কলিতা চাৰ, অধ্যাপিকা জয়শ্ৰী চৌধুৰী বাইদেউ আৰু অধ্যাপক দিলীপ কুমাৰ কলিতা চাৰলৈ তেওঁলোকৰ দিহা পৰামৰ্শৰে গ্ৰন্থখনি প্ৰস্তুত কৰাত যি সহায় কৰিলে তাৰ বাবে অশেষ ধন্যবাদ আৰু কৃতজ্ঞতা জনালোঁ।

গৱেষণা গ্ৰন্থখনি প্ৰস্তুত কৰোঁতে উৎসাহ আৰু পৰামৰ্শ দি সহায় কৰা মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ বিশ্ববিদ্যালয় যোৰহাট গোটৰ পৰিৱেশ্য কলা বিভাগৰ সহকাৰী অধ্যাপিকা জিন্তি দাস বাইদেউ, মীনাক্ষী বৰুৱা বাইদেউ আৰু সংহিতা পুজাৰী বাইদেউলৈ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জনালোঁ।

এই ক্ষুদ্ৰ গৱেষণা গ্ৰন্থখনিৰ সমল হিচাপে ক্ষেত্ৰ অধ্যয়নৰ বাবে যাওঁতে লগ পোৱা সত্ৰৰ সত্ৰীয়া, সত্ৰৰ ভকত আৰু সেই অনুষ্ঠানৰ লগত জড়িত ব্যক্তি সকল সকলোৰে ওচৰত জনালোঁ অশেষ ধন্যবাদ আৰু কৃতজ্ঞতা।

মোৰ জীৱনৰ প্ৰতিটো মূহুৰ্তত উৎসাহ, উদ্দীপনা আৰু সহায় সহযোগিতা আগবঢ়োৱা মোৰ পিতৃ কৃষ্ণকান্ত মহন্ত আৰু মাতৃ দীপামণি মহন্ত লগতে পৰিয়ালৰ দাদা সীমান্ত মহন্ত, নবৌ পৰী মহন্ত সকলোলৈকে জনালোঁ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা আৰু কৃতজ্ঞতা।

গৱেষণা গ্ৰন্থৰাজি প্ৰস্তুত কৰিবলৈ যাওঁতে বিভিন্ন দিশত সহায় আগবঢ়োৱা মোৰ সমূহ সহপাঠী, বন্ধু, বান্ধৱী, আত্মীয় সকলো লৈকে কৃতজ্ঞতা জনালোঁ। শেষত অতি কম দিনৰ ভিতৰত গ্ৰন্থখনিৰ অক্ষৰবিন্যাস আৰু মুদ্ৰণ কৰি উলিয়াই দিয়াৰ বাবে যোৰহাটৰ মেৰ্চাছ ইউ.জি.অফছেটৰ কৰ্মকতা ৰমেন গগৈ দাদাক শ্ৰদ্ধা আৰু কৃতজ্ঞতা জনালোঁ।

জিণ্টু মহন্ত
পৰিৱেশ্য কলা বিভাগ (নৃত্য)
কাকত নং : MA-PA (D)01-401

সূচীপত্ৰ

প্ৰথম অধ্যায় ১-৪

১.০০ অৱতাৰণিকা

১.০১ বিষয়ৰ পৰিচয়

১.০২ অধ্যয়নৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য

১.০৩ অধ্যয়নৰ পৰিসৰ

১.০৪ পূৰ্বকৃত অধ্যয়নৰ সমীক্ষা

১.০৫ অধ্যয়ন পদ্ধতি

১.০৬ গৱেষণামূলক প্ৰশ্ন

১.০৭ তথ্য আহৰণৰ উৎস

১.০৮ অধ্যয়ন ক্ষেত্ৰৰ মানচিত্ৰ

দ্বিতীয় অধ্যায় ৫-১২

২.০০ নাসম বাপু সত্ৰৰ ঐতিহ্য

২.০১ পুৰুষনামা (বংশাৱলী)

২.০২ সত্ৰত পালন কৰা ধৰ্মীয় উৎসৱসমূহ

২.০৩ সত্ৰত থকা সম্পদসমূহ

তৃতীয় অধ্যায় ১৩ - ৫১

৩.০০ নাসম বাপু সত্ৰৰ পৰম্পৰাগত উৎসৱ 'দধি মথন'ঃ এটি বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন।

৩.০১ দধি মথনৰ ইতিবৃত্ত

৩.০২ দধিশাল পতা

৩.০২.০১ দধিশাল পতাৰ প্ৰণালীসমূহ

৩.০২.০২ সত্ৰত থকা সম্পদসমূহ

৩.০৩ পানীতোলা পৰ্ব

৩.০৪ দধি শালৰ বিবৰণ

৩.০৪.০১ দধিশালৰ গঠন আৰু বৈশিষ্ট

৩.০৪.০২ ধাৰ্মিক আৰু সাংস্কৃতিক তাৎপৰ্য

৩.০৫ দধি মথনৰ নীতি নিয়ম লোকাচাৰ আৰু ধৰ্মীয় বিশ্বাস

৩.০৫.০১ দধি মথন অনুষ্ঠানৰ নাতি নিয়ম

৩.০৫.০২ ধৰ্মীয় বিশ্বাস আৰু লোকাচান

৩.০৬ দধি মথন অনুষ্ঠানত গীতৰ ব্যৱহাৰ

৩.০৬.০১ সত্ৰৰ প্ৰসঙ্গ প্ৰণালীৰ গীত

৩.০৬.০২ দধি মথনৰ গীত

৩.০৭ ব্যৱহৃত বাদ্যযন্ত্ৰ

৩.০৮ সামৰণী অনুষ্ঠান

৩.০৮.০১ নাট প্ৰদৰ্শন

৩.০৮.০২ দধিশাল ভঙা

৩.০৯ মাধৱদেৱৰ চোৰধৰা, অৰ্জ্জুন ভঞ্জন ঝুমুৰা আৰু নাসম বাপু সত্ৰৰ দধি মথন অনুষ্ঠান।
৩.০৯.০১ চোৰধৰা, অৰ্জ্জুন ভঞ্জন ঝুমুৰা আৰু নাসম বাপু সত্ৰৰ দধি মথন অনুষ্ঠানৰ সাদৃশ্য।
৩.০৯.০২ চোৰধৰা, অৰ্জ্জুন ভঞ্জন ঝুমুৰা আৰু নাসম বাপু সত্ৰৰ দধি মথন অনুষ্ঠানৰ বৈসাদৃশ্য।
৩.১০ চৰাইদেউ জিলাৰ পেহী পুখুৰী অঞ্চলত পালন কৰা দধি মথন অনুষ্ঠানৰ সৈতে নাসম বাপু সত্ৰৰ দধি মথনৰ তুলনা।
৩.১০.০১ চৰাইদেউ জিলাৰ পেহী পুখুৰী অঞ্চলত পালন কৰা দধি মথন অনুষ্ঠানৰ সৈতে নাসম বাপু সত্ৰৰ দধি মথনৰ সাদৃশ্য।
৩.১০.০২ চৰাইদেউ জিলাৰ পেহী পুখুৰী অঞ্চলত পালন কৰা দধি মথন অনুষ্ঠানৰ সৈতে নাসম বাপু সত্ৰৰ দধি মথনৰ বৈসাদৃশ্য।

চতুৰ্থ অধ্যায় ৫২ - ৫৪

৪.০০ গৱেষণাৰ পৰা প্ৰাপ্ত দিশ
৪.০১ উপসংহাৰ

গ্ৰন্থপঞ্জী
তথ্যদাতাৰ তালিকা
আলোকচিত্ৰ

প্রথম অধ্যায়

প্ৰথম অধ্যায়

১.০০ অৱতৰণিকা

১.০১ বিষয়ৰ পৰিচয়

সত্ৰ অনুষ্ঠানৰ উৎপত্তি আছিল অসমৰ সমাজ জীৱনৰ সংস্কৃতিৰ-বৰ্ণিল অধ্যায়। জাতীয় জীৱনৰ পৃষ্ঠ ভূমিত সত্ৰৰ অৱদান সৰ্বজনজ্ঞাত। মধ্য যুগত শংকৰদেৱৰ জন্মৰ পাছৰ পৰাই সত্ৰৰ শৈশৱ অৱস্থাৰ আৰম্ভনি হয়। নৱ বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ সৈতে সু-সংবদ্ধ ৰূপত সত্ৰই গা কৰি উঠিছে। শংকৰদেৱে ধৰ্মপ্ৰচাৰৰ বাবে অসমত ভ্ৰমণ কৰা প্ৰায় সকলো ঠাইতে 'প্ৰাৰ্থনা গৃহ' বা 'হৰি-গৃহ' স্থাপন কৰিছিল। এই সত্ৰসমূহৰ প্ৰথম ৰূপ আছিল প্ৰাৰ্থনা গৃহ বা হৰি গৃহ, যি আছিল ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ মূল স্থান। এই স্থানক 'থান' বুলিও জনা যায়। পৰৱৰ্তী পৰ্যায়ত ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ বাবে গঢ়ি তোলা এই 'থান' সমূহ সাহিত্য, সংগীত, নৃত্য, নাট, স্থাপত্য, ভাস্কৰ্য আদি কলা সমূহৰ চৰ্চা আৰু অনুশীলনৰ কেন্দ্ৰ ৰূপে পৰিগণিত হৈ পৰে। তাৰোপৰি নামঘৰ, মণিকূট, গুৰুগৃহ, বাটচৰা, চাৰিফালে চাৰি হাতী আদি নিৰ্মানেৰে পৰিসৰ বৃদ্ধি হৈ পৰৱৰ্তী সময়ত সত্ৰ ৰূপ পায় । পূৰ্ণ পৰ্যায়ত সত্ৰ নিৰ্মাণৰ মুখ্য ভূমিকা পালন কৰিছিল মহাপুৰুষ মাধৱদেৱ আৰু দামোদৰদেৱে।

'সত্ৰ' শব্দৰ ব্যৱহাৰ শংকৰদেৱৰ ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ আদি কালৰে পৰা আছিল। প্ৰাচীন বৈদিক সাহিত্য বেদ উপনিষদৰ পৰা পুৰাণ মহাভাৰত লৈকে ঋষিমুনি সকলে আয়োজন কৰা এক যজ্ঞকো সত্ৰ যজ্ঞ বোলা হৈছিল।[১] অসমতো তাম্ৰ শাসন, শিলালেখ আদিত সত্ৰ শব্দৰ উল্লেখ আছে। অৱশ্যে এই সত্ৰৰ লগত শংকৰদেৱে প্ৰৱৰ্তন কৰা সত্ৰৰ ধাৰণাটো অলপ সুকীয়া। বিভিন্ন জাতি- জনজাতিৰ লোক একত্ৰিত কৰি ভগৱন্তৰ নাম শ্ৰৱণ- কীৰ্তন কৰাৰ লগতে গীত, নাট, নৃত্য, বাদ্য আদিৰ চৰ্চা আৰু প্ৰদৰ্শনৰ বাবে এই সত্ৰৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল। এই অনুষ্ঠানে অসমৰ ধৰ্মীয় সংস্কৃতিৰ সাংস্কৃতিক আৰু সামাজিক জীৱনতো প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিছিল।

অসমৰ ভক্তি আন্দোলনৰ গুৰি ধৰোঁতা শঙ্কৰদেৱে প্ৰথম সত্ৰ পাতিছিল বৰদোৱাত। পৰৱৰ্তী সময়ত শঙ্কৰদেৱৰ লগতে তেওঁৰ প্ৰিয় শিষ্য মাধৱদেৱ তথা হৰিদেৱ। দামোদৰ দেৱ, গোপাল আতা, মথুৰা দাস, ৰামচৰণ ঠাকুৰ, পুৰুযোত্তম ঠাকুৰ আদি বৈষ্ণৱ সকলে অসমত এক শৰণ হৰি নাম ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰিছিল। ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্য আগত ৰাখি অসমত নামঘৰ সত্ৰানুষ্ঠান আদি সৃষ্টি কৰিছিল। এনেদৰে সৰ্বভাৰতীয় ভক্তি আন্দোলনৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত অসমত গা কৰি উঠা নৱ বৈষ্ণৱ ভক্তি আন্দোলনৰ প্ৰভাৱত নামঘৰ সত্ৰ আদিয়ে বিকাশ লাভ কৰিলে। পৰবৰ্তী সময়ত শঙ্কৰদেৱৰ মৃত্যুৰ পাছত একশৰণ নামধৰ্ম চাৰিভাগত বিভক্ত হৈ চাৰিটা পৃথক সংহতিৰ সৃষ্টি হয় সেইবোৰ হ'ল - বহ্ম সংহতি, কাল সংহতি, পুৰুষ সংহতি, নিকা সংহতি।

ব্ৰহ্মা সংহতিৰ অন্তৰ্গত এখনি উল্লেখনীয় সত্ৰ হ'ল নাসমবাপু সত্ৰ। *এই সত্ৰখন ১৫৮৫ শকত নামৰূপৰ কেকোঁৰা নামে ঠাইত প্ৰতিষ্ঠা হৈছিল। নাসমবাপু সত্ৰৰ প্ৰতিষ্ঠাপক আছিল বনমালী দেৱ। সেই ঠাইতে প্ৰায়* ১২

---

১) ঐতিহাসিক সত্ৰ অনুষ্ঠান আৰু মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ, ড° ৰুক্মিনী বৰা পৃষ্ঠা- ৩৫-৪২

জন সত্ৰাধিকাৰৰ মৃত্যুৰ পৰবৰ্তী সময়ত ১৮১৭ চনত অসমত মানৰ আক্ৰমন হয় আৰু সেই আক্ৰমনত সত্ৰখন শিৱসাগৰ জিলাৰ লাকুৱা নামে ঠাইলৈ স্থানান্তৰিত হয় আৰু সেই ঠাইতে সত্ৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰে। প্ৰায় ১২৮ বছৰ থকাৰ পাছত লাকুৱা অঞ্চলত সত্ৰ পৰিচালনাত কিছু অসুবিধাই দেখা দিলে। ফলত সেই সময়ৰ সত্ৰাধিকাৰ নন্দেশ্বৰ মহন্তই চৰাইদেউ অঞ্চলৰ নগা পাহাৰ আৰু চুকাফা মৈদামৰ মাজৰ অংশত মাটি মোকলাই সেই ঠাইৰ নাম দিলে শ্ৰীপুৰ। শ্ৰীপুৰ গাঁৱতেই ১৯৪৫ চনত নাসম বাপু সত্ৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰে। নাসম বাপু সত্ৰৰ সত্ৰীয়া পৰম্পৰা অক্ষুন্ন ৰাখি বিভিন্ন অনুষ্ঠান পালন কৰি আহিছে।[2] সেই সমূহৰ ভিতৰত এক অন্যতম অনুষ্ঠান হ'ল দধি মথন। এই অনুষ্ঠান ব'হাগ বিহুৰ সমান্তৰালকৈ পালন কৰা হয়। প্ৰস্তাৱিত গ্ৰন্থৰ খনৰ জৰিয়তে এই ক্ষুদ্ৰ গৱেষণা পত্ৰখনৰ জৰিয়তে উক্ত দধিমথন অনুষ্ঠানটিত আলোকপাত কৰি দধিমথন অনুষ্ঠিটিৰ সামগ্ৰিক দিশক সাঙুৰি লোৱা হৈছে।

১.০২ অধ্যয়নৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য ঃ-

- নাসমবাপু সত্ৰৰ ইতিহাস অধ্যয়ন কৰা।
- নাসমবাপু সত্ৰত পালিত (প্ৰচলিত) দধিমথন অনুষ্ঠানৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰা।
- দধিমথন অনুষ্ঠানৰ লগত জড়িত গীত, নৃত্য আদি ব্যৱহাৰৰ অধ্যয়ন কৰা।
- নাসমবাপু সত্ৰত প্ৰচলিত হৈ অহা অনুষ্ঠানটি যে একক আৰু অনন্য তাক সমাজৰ মাজত দাঙি ধৰা।

১.০৩ অধ্যয়নৰ পৰিসৰ ঃ -

এই গৱেষণা গ্ৰন্থখনি প্ৰস্তুত কৰিবলৈ যাওঁতে নাসমবাপু সত্ৰত পালন কৰা পৰম্পৰাগত উৎসৱ দধিমথন আৰু এই অনুষ্ঠানত পৰিৱেশন কৰা গীত, নৃত্য, বাদ্য, অভিনয়, ধৰ্মীয় বিশ্বাসক সামৰি লোৱা হৈছে।

১.০৪ পূৰ্বকৃত অধ্যয়নৰ সমীক্ষা ঃ -

নাসমবাপু সত্ৰৰ সম্পৰ্কে কোনো গ্ৰন্থত পোনপতীয়াকৈ আলোচনা কৰা নাই যদিও এখন গ্ৰন্থত নাসমবাপু সত্ৰৰ অনুষ্ঠান সমূহৰ বিষয়ে কিছু কথা উল্লেখ আছে -

শিৰীষ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্যৰ "অসমৰ সত্ৰ পৰিচয়" নামৰ গ্ৰন্থখনিত এই সত্ৰৰ ইতিহাস আৰু অনুষ্ঠান সমূহৰ বিষয়ে কিছু আভাস পোৱা যায়।

নগেন্দ্ৰ নাৰায়ণ দেৱ গোস্বামীৰ দামোদৰদেৱ নামৰ গ্ৰন্থ খনিত এই সত্ৰৰ ইতিহাস সম্পৰ্কে কিছু আভাস পোৱা গৈছে।

১.০৫ অধ্যয়নৰ পদ্ধতি ঃ -

নাসম বাপু সত্ৰৰ পৰম্পৰাগত উৎসৱ 'দধি মথন' এটি বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন শীৰ্ষক ক্ষুদ্ৰ গৱেষণা গ্ৰন্থখনি প্ৰস্তুত কৰিবলৈ যাওঁতে বিশ্লেষণাত্মক, ঐতিহাসিক পদ্ধতি অৱলম্বন কৰা হৈছে। বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতিৰ যোগেদি যুক্তিসংগত ধৰণে বিষয়টোৰ বিশ্লেষণ কৰা হ'ব আৰু তথ্যৰ সমূহৰ সত্যতা প্ৰমাণ কৰা হ'ব।

ঐতিহাসিক পদ্ধতিৰ যোগেদি গৱেষণাৰ বিষয়টো কেতিয়া, কিয়, কেনেকৈ আদি প্ৰশ্নসমূহৰ অনুসন্ধান কৰা হ'ব। সময়ৰ সোঁতত হোৱা পৰিৱৰ্তনবোৰ চিনাক্ত কৰি পুৰণি তথ্যবোৰ বিশ্লেষণ কৰাত ঐতিহাসিক পদ্ধতি

২) অসমৰ সত্ৰ পৰিচয়, শিৰীষ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য, পৃষ্ঠা- ৫৯-৬০

সহায়ক হ'ব।

<u>১.০৬ গৱেষণামূলক প্ৰশ্ন ঃ-</u>

১) নাসমবাপু সত্ৰৰ প্ৰতিষ্ঠা কোন চনত হৈছিল?

২) নাসমবাপু সত্ৰৰ প্ৰথম সত্ৰাধিকাৰ কোন আছিল?

৩) নাসমবাপু সত্ৰৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ স্থান কি আৰু বৰ্তমানে মুল সত্ৰ ক'ত অৱস্থিত?

৪) নাসমবাপু সত্ৰৰ শাখা সত্ৰ আছে নে? যদি আছে কোন কোন ঠাইত অৱস্থিত?

৫) নাসমবাপু সত্ৰৰ প্ৰসঙ্গ প্ৰণালী কেনে কেনে ধৰণৰ?

৬) নাসমবাপু সত্ৰৰ পৰম্পৰাগত অনুষ্ঠান "দধি মথন" সত্ৰৰ উপৰিও বৰ্তমানে কোন কোন ঠাইত পালন কৰা হয়?

৭) দধিমথন অনুষ্ঠানৰ ৰীতি-নীতি আৰু লোকাচাৰ বা ধৰ্মীয় বিশ্বাস সমূহ কি কি?

৮) দধিমন্থন কৰাৰ সময়ত কেনে ধৰণৰ গীত আৰু বাদ্যৰ ব্যৱহাৰ হয়?

<u>১.০৭ তথ্য আহৰণৰ উৎস ঃ -</u>

প্ৰস্তাবিত গ্ৰন্থখনি প্ৰস্তুত কৰিবলৈ যাওঁতে মুখ্য আৰু গৌণ দুয়োটা সমল উৎস হিচাপে লোৱা হৈছে। মুখ্য সমল হিচাপে থাকিব সত্ৰৰ ভকত- বৈষ্ণৱ সকল, গায়ন - বায়ন, সত্ৰৰ সত্ৰীয়া সকল আৰু গৌণ সমল হিচাপে ইণ্টাৰনেট, গ্ৰন্থপঞ্জী আদি।

<u>১.০৮ অধ্যয়ন ক্ষেত্ৰৰ মানচিত্ৰ ঃ -</u>

---

https://share.google/YyKJG8xXKvOZNaxfe

দ্বিতীয় অধ্যায়

দ্বিতীয় অধ্যায়

২.০০ নাসম বাপু সত্ৰৰ ঐতিহ্য ঃ

সমাজিক মূল্যবোধ সাধন কৰি সমাজক প্ৰগতিৰ দিশত আগুৱাই নিয়াৰ স্বাৰ্থত সমগ্ৰ ভাৰত বৰ্ষত খ্ৰীষ্টীয় পঞ্চদশ শতিকাৰ আশে-পাশে এক জাগৰণ তথা আন্দোলনৰ ঢৌ উঠিছিল। *সেই জাগৰণ আছিল ভাৰতবৰ্ষৰ মধ্যযুগীয়া এক শক্তিশালী ধৰ্মীয় লগতে সমাজ সংস্কাৰৰ আন্দোলন। বৈষ্ণৱ সকলৰ পৰা আৰম্ভ হোৱা এই আন্দোলনৰ মূল উদ্দেশ্য হ'ল ঈশ্বৰৰ প্ৰতি গভীৰ ভক্তি, প্ৰেম আৰু বিশ্বাস। এই ভক্তি আন্দোলনৰ আৰম্ভ দাক্ষিণাত্য বা দ্ৰাবিড় দেশত হৈছিল। দ্ৰাবিড় দেশত আৰম্ভ হোৱা এই জাগৰণ ক্ৰমে ভাৰতবৰ্ষৰ উত্তৰ পশ্চিম দিশৰ পৰা পূব ভাৰতলৈ গতি কৰে আৰু বংগদেশৰ মাজেৰে গৈ অসম প্ৰদেশ পায়। এনেদৰে এই আন্দোলন সৰ্বভাৰতীয় পৰ্যায়ত বিয়পি পৰিল।*[৩]

অসমত এই আন্দোলনৰ গুৰি ধৰোঁতা আছিল শঙ্কৰদেৱ। শঙ্কৰদেৱে বাৰ বছৰ কাল বিভিন্ন ঠাইত বিভিন্ন তীৰ্থ দৰ্শন আৰু বৈষ্ণৱ সন্ত মহন্তসকলৰ লগত মত বিনিময় কৰি যি ব্যাপক অভিজ্ঞতা লাভ কৰিছিল তাৰ ফলশ্ৰুতিতেই সমাজত ঐক্য সংহতি স্থাপন কৰি শান্তি আৰু প্ৰগতিৰ পৰিবেশ গঢ়ি তুলিবলৈ গোটেই ভাৰতবৰ্ষক প্লাৱিত কৰা বৈষ্ণৱ ভক্তি আন্দোলনৰ সোঁত অসমলৈ বোৱাই দি নৱ জাগৰণৰ সৃষ্টি কৰিছিল। এই বৈষ্ণৱ আন্দোলনৰ মূল উপাস্য দেৱতা আছিল ভগৱান বিষ্ণু বা কৃষ্ণ।

শঙ্কৰদেৱ আৰু শঙ্কৰদেৱৰ প্ৰধান শিষ্য মাধৱদেৱ আৰু তেওঁলোকৰ সমান্তৰালভাৱে দামোদৰ দেৱ আৰু তেৰাসৱৰ অনুগামী বৈষ্ণৱ সন্ত মহন্ত সকলে এক শৰণ নাম ধৰ্মৰ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰৰ লগতে বিষ্ণু আৰু তেওঁৰে অৱতাৰ কৃষ্ণ উপাসনাৰ বাবে বিভিন্ন ক্ষেত্ৰ বা স্থান স্থাপন কৰিলে।[৪] সেই ক্ষেত্ৰ বা স্থানসমূহ পৰৱৰ্তী সময়ত সত্ৰ নামেৰে নামাকৰণ কৰা হ'ল।

এই এক শৰণ ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ বাবে শংকৰদেৱে নৃত্য, গীত, বাদ্য, অভিনয়, অনুবাদ, নাম প্ৰসংগ, আদিৰ যোগেদি উপাসনাৰ বিভিন্ন পথ মুকলি কৰে। ঈশ্বৰ উপসনাৰ মূল কেন্দ্ৰ আছিল সত্ৰানুষ্ঠানসমূহ। শংকৰদেৱ, মাধৱদেৱ, দামোদৰ দেৱ আৰু তাৰ পৰৱৰ্তী সময়ত বিভিন্ন বৈষ্ণৱে গুৰুসকলৰ আৰ্হিতে অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত সত্ৰানুষ্ঠান সমূহৰ সৃষ্টি কৰিলে। এনেদৰে সমগ্ৰ অসমত 'একশৰণ হৰিনাম ধৰ্ম' বিয়পি পৰিলে।

শংকৰদেৱে প্ৰথম সত্ৰানুষ্ঠান প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল বৰদোৱাত। ১৯ বছৰ বয়সতেই (১৪৬৮) খ্ৰীষ্টাব্দত শংকৰদেৱে বৰদোৱাত এই সত্ৰ স্থাপন কৰে। অন্তিম সময়ত শংকৰদেৱে শক্তি, ভক্তি, বল, পৰাক্ৰম মাধৱদেৱক প্ৰদান কৰে। এইখিনিতে উল্লেখ কৰিব লাগিব যে শংকৰদেৱে দুজন কায়স্থ আৰু দুজন ব্ৰাহ্মণক ধৰ্ম বস্ত্ৰ প্ৰদান কৰিছিল। 'এক শৰণ হৰিনাম ধৰ্মৰ প্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্য আগত ৰাখি অসমৰ নতুন নতুন ঠাইত সত্ৰানুষ্ঠানৰ প্ৰতিষ্ঠা হ'ল। এই সত্ৰানুষ্ঠানসমূহে ঈশ্বৰ উপসনাৰ লগতে অসমৰ সমাজ ব্যৱস্থা সুপৰিকল্পিতভাৱে আহগুৱাই নিবলৈ

৩) কুসুম চন্দ্ৰ শৰ্মা, বৈষ্ণৱ ভক্তিবাদ শমকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱৰ সাহিত্যে আচোলনা, পৃষ্ঠা -৫
৪) কুসুম চন্দ্ৰ শৰ্মা, বৈষ্ণৱ ভক্তিবাদ শমকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱৰ সাহিত্যে আচোলনা, পৃষ্ঠা -১০

সক্ষম হ'ল।

শংকৰদেৱৰ মৃত্যু পৰৱৰ্তী সময়ত অসমত বৈষ্ণৱ সমাজ সংহতিত বিভাজিত হ'ল। 'সংহতি' শব্দৰ অৰ্থ হ'ল সংযোগ বা সন্মিলন। বৈষ্ণৱ সত্ৰানুষ্ঠানসমূহৰ মাজত শংকৰদেৱৰ পৰৱৰ্তী সময়ত চাৰিটা সংহতিত বিভাজন ঘটিল। এই সংহতিসমূহ নিজ নিজ পৃথকতাৰ ভিত্তিত হোৱা একো একোটা।

এই চাৰিটা সংহতি হ'ল -

ক) ব্ৰহ্ম সংহতি

খ) পুৰুষ সংহতি

গ) নিকা সংহতি

ঘ) কাল সংহতি

ক) ব্ৰহ্ম সংহতি ঃ দামোদৰ দেৱ, হৰিদেৱ অথবা তেওঁলোকৰ শিষ্য সকলক দ্বাৰা প্ৰৱৰ্তিত সত্ৰসমূহ ব্ৰহ্ম সংহতিৰ সত্ৰস্বৰূপে পৰিচিত। দামোদৰদেৱ ব্ৰহ্ম সংহতিৰ প্ৰৱৰ্তক। শংকৰদেৱৰ দ্বাৰা প্ৰৱৰ্তিত ভাগৱতী ধৰ্মৰ লগত এই সংহতিৰ মূলত পাৰ্থক্য নাই।

খ) পুৰুষ সংহতি ঃ এই সংহতিৰ গুৰি ধৰোঁতা ক্ৰমে পুৰুষোত্তম ঠাকুৰ আৰু চতুৰ্ভুজ ঠাকুৰ। পুৰুষোত্তম ঠাকুৰ আছিল শংকৰদেৱৰ নাতি। এওঁলোক দুয়োজনক মাধৱদেৱে ধৰ্মাচাৰ্য্য পাতিছিল। মাধৱদেৱ জীয়াই থকালৈকে পুৰুষ সংহতি আৰু নিকা সংহতি ভাগ ভাগ হোৱা নাছিল। মাধৱদেৱৰ মৃত্যুৰ পাছতহে আন আন গুৰুসকলৰ লগত মতানৈক্য হৈ সুকীয়াকৈ ধৰ্মমত আগবঢ়ায়।

গ) নিকা সংহতি ঃ মাধৱদেৱৰ আজ্ঞা অনুসৰি ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰা পদ্ম আতা আৰু মধুৰাদাস আতাই এই সংহতিৰ প্ৰৱৰ্তক। নিকা শব্দৰ অৰ্থ নিৰ্মল, পৰিস্কাৰ, পৱিত্ৰ। পৱিত্ৰ আৰু নৈতিকভাৱে নাম আৰু ভকতক আশ্ৰয় কৰি ব্ৰহ্মাতত্ত্বৰ কাষ চপা নিকা সংহতিৰ লক্ষ্য।

ঘ) কাল সংহতি ঃ মাধৱদেৱৰ এজন শিষ্য আছিল গোপাল আতা। তেওঁক মাধৱদেৱে ধৰ্মাচাৰ্য্য পাতে। গোপাল আতাই কাল সংহতিৰ প্ৰৱৰ্তন কৰে। গোপাল আতাই পতা কালজৰা সত্ৰই আছিল কাল সংহতিৰ কেন্দ্ৰস্থল। এই সংহতিত শংকৰদেৱ মাধৱদেৱ দুয়োজনক গুৰু স্বীকাৰ কৰা দেখা যায়।

ব্ৰহ্ম সংহতিৰ সত্ৰ সমূহৰ ভিতৰত এখন উল্লেখযোগ্য সত্ৰ হ'ল 'নাসম বাপু সত্ৰ'। এই সত্ৰখনৰ মূল ভাগ চৰাইদেউ জিলাৰ নিমনাগড়ৰ পৰা প্ৰায় এক কিলোমিটাৰ দক্ষিণে শ্ৰীপুৰ নামে গাৱঁত অৱস্থিত। পূৰ্বতে লাকুৱা ৰেল ষ্টেচনৰ পৰা প্ৰায় দুই কি. মি. পূবে লাকুৱা ডাকঘৰ অন্তৰ্গত ভকত ভাজনী নামে ঠাইত এই সত্ৰখন আছিল। সেই ঠাইত বৰ্তমানেও এখনি শাখা সত্ৰ আছে। সত্ৰখন দক্ষিণপাট সত্ৰৰ প্ৰতিষ্ঠাতা বনমালীদেৱৰ আজ্ঞাপৰ সত্ৰ। ১৫৮৫ শকত এই সত্ৰখন প্ৰতিষ্ঠা হৈছিল। সত্ৰখনৰ প্ৰথম অধিকাৰ নাৰঙ্গদেৱ ওৰফে নৰহৰিদেৱ।

নাৰঙ্গদেৱৰ পিতৃ হাওৰাং মহাপাত্ৰ বৰখাম ৰজাই আমন্ত্ৰণ কৰি আনি মাটি-বাৰী দি থাপে। নাৰঙ্গদেৱৰ লগত হঠাৎ বনমালীদেৱ সাক্ষাত হয়, দুয়োৰে ধৰ্ম বিষয়ত তৰ্কপাত হোৱাত নাৰঙ্গদেৱে পৰাজয় স্বীকাৰ কৰি বনমালী দেৱৰ ওচৰত শৰণ লৈ ভাগৱতী বৈষ্ণৱ ধৰ্মত দীক্ষিত হয়। বনমালীদেৱে নৰহৰি নাম দি সত্ৰ স্থাপন

কৰিবলৈ আজ্ঞা দিয়াত নামৰূপৰ কেকোঁৰা নামে ঠাইত সত্ৰ স্থাপন কৰে, সত্ৰৰ নাম 'নাসম বাপু সত্ৰ' হয়। প্তসেই সময়ত নামৰূপীয়া ৰজাই এওঁৰ ওচৰতেই শৰণ লৈ "আহোমৰ বাপু সত্ৰ" হয়। আহোম সম্প্ৰদায়ত শিষ্য সৰহ হোৱাৰ বাবে মানুহৰ মুখত 'আহোম বাপু' নামটো প্ৰখ্যাত হৈছিল। মানৰ আক্ৰমনত গুৰু আৰু ভকত সকলে ভুঁৰত উঠি আহি লাকুৱা অঞ্চলত এঘৰ লোকৰ আশ্ৰয়ত থাকি লাকুৱাত সত্ৰ পাতে। সীমা, পুবে চলাপথাৰ, পশ্চিমে লাকুৱা ৰে'ল ষ্টেচন, উত্তৰে তেলগেছ আয়োগৰ আৱাস স্থান আৰু দক্ষিণে নাহৰ হাবি চাহ বাগিছা। সেই অঞ্চলত সত্ৰ প্ৰতিষ্ঠা হৈ প্ৰায় ১২৮ বছৰ থকাৰ পিছত সত্ৰ পৰিচালনা কৰাত কিছুমান অসুবিধা আহি পৰিল আৰু সত্ৰৰ বাতাবৰণ বিনষ্ট হোৱাৰ আশংকা কৰি সেই সময়ৰ সত্ৰাধিকাৰ নন্দেশ্বৰ মহন্তদেৱে চৰাইদেউ অঞ্চলৰ নগা পাহাৰ আৰু চুকাফাৰ মাজৰ অঞ্চলত মাটি মোকলাই সেই ঠাইৰ নাম দিলে শ্ৰীপুৰ আৰু সেই শ্ৰীপুৰ গাঁৱতেই ১৯৪৫ চনত নাসম বাপু সত্ৰ পুনৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰে। সত্ৰখনৰ চাৰিসীমা বুলি কলে পুব দিশত নগা পাহাৰ, পশ্চিম দিশত চুকাফা মৈদাম, উত্তৰ দিশত নিমনাগড়, দক্ষিণ দিশত চৰাইদেউ পাহাৰ আছে । বৰ্তমানে এই সত্ৰখনৰ মূলভাগ শ্ৰীপুৰ গাঁৱত আছে আৰু এখনি শাখা সত্ৰ লাকুৱা অঞ্চলত আছে।

৫) মহন্ত অৰুণা, নাসম বাপু সত্ৰৰ চমু বিৱৰণি আৰু বংশাৱলী, পৃষ্ঠা - ৬-৮

২.০১ শ্ৰীশ্ৰী নাসম বাপু সত্ৰৰ বংশাৱলী (পুৰুষনামা)

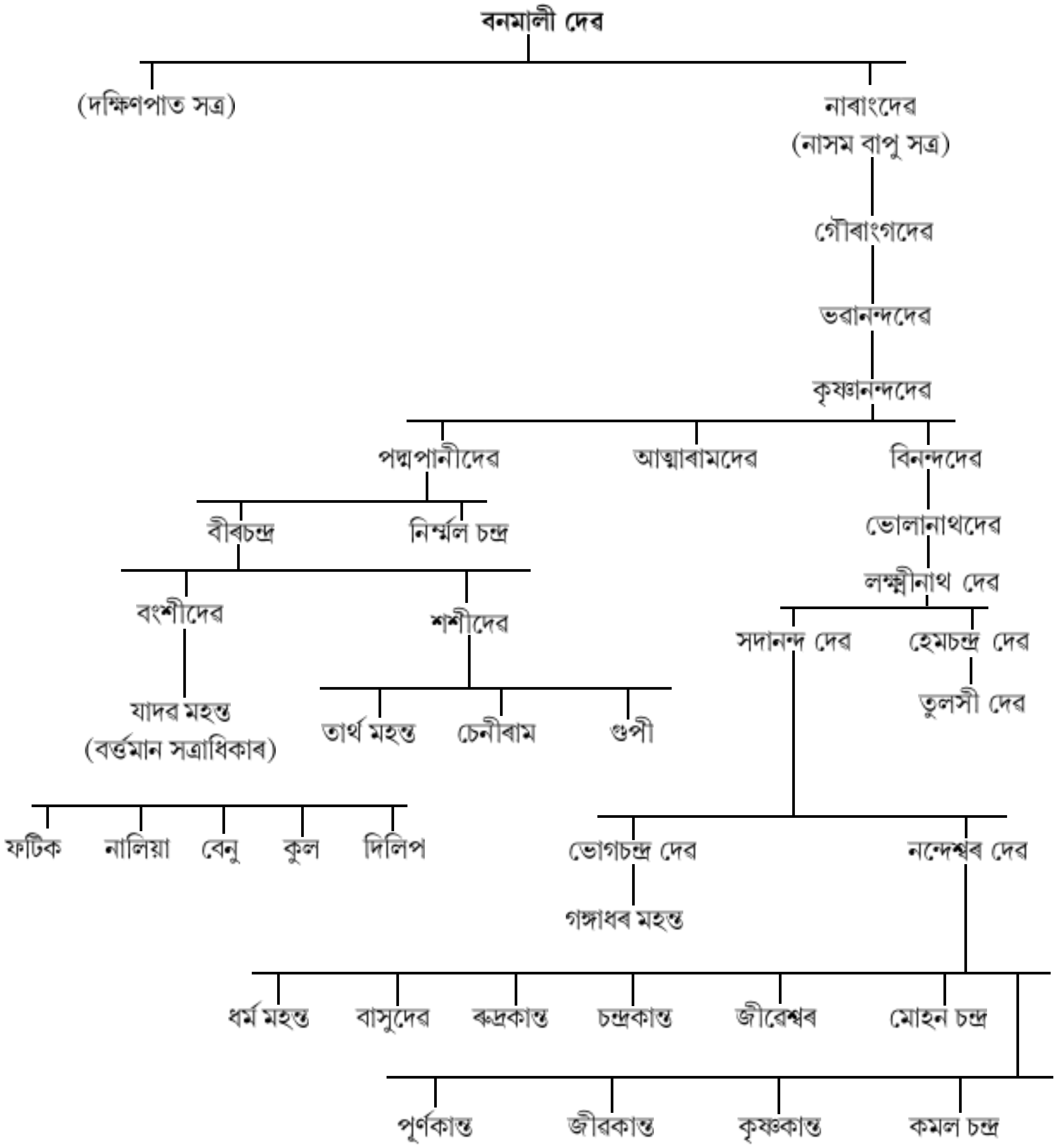

৬) মহন্ত অৰুণা, নাসম বাপু সত্ৰৰ চমু বিৱৰণি আৰু বংশাৱলী, পৃষ্ঠা - ৭

২.০২ সত্ৰত পালন কৰা ধৰ্মীয় উৎসৱ সমূহ ঃ

অসমৰ বিভিন্ন সত্ৰত পালন কৰা অনুষ্ঠান সমূহৰ দৰেই এই সত্ৰতো বিভিন্ন ধৰ্মীয় অনুষ্ঠান পালন কৰা হয়। তলত নাসম বাপু সত্ৰত পালন কৰা অনুষ্ঠানসমূহ উল্লেখ কৰা হ'ল -

১) বহাগ মাহ ঃ

ক) বহাগ বিহু পালন।

গৰু বিহুৰ দিনা ৰাতিপুৱা গোঁসাই স্নান কৰোৱা হয়, তাৰ পাছত শৰাই অৰ্পণ কৰা হয়। শৰাই অৰ্পণৰ পাছত ক্ৰমে পূজা নাম, লালি নাম, গোটা নাম আৰু ঘোষা কীৰ্তন পাঠ কৰি নামৰ তাৎপৰ্য্যৰে নামৰ সামৰণি হয়। সামৰণিত সাঁচিপতীয়া ভাগৱত পাঠ কৰে। সাঁচিপতীয়া ভাগৱত পাঠৰ পাছত গায়ন-বায়নৰ চাহিনি, ধেমালি আৰু ঘাট বজাই প্ৰসাদ বিতৰণ কৰে। সকলো ৰাইজ ঘৰলৈ গৈ পুনৰ আবেলিলৈ দধিমথনৰ প্ৰস্তুতিৰ বাবে নামঘৰলৈ আহে। ১ বহাগৰ দিনা গৰু বিহুৰ দিনাৰ দৰেই নাম প্ৰসঙ্গ কৰে আৰু আবেলিলৈ দধিশাল পাতি গধূলি পানী তুলিবলৈ যায়। পানী তুলি আহি নামঘৰত সেৱা জনাই, দধিশালত সেৱা জনাই সত্ৰৰ পৰিচালক বা নামঘৰৰ পৰিচালক জনৰ নিৰ্দেশত দধিমথন আৰম্ভ কৰে। মহিলা সকলে দধিমথন কৰাৰ পাছত পুৰুষ সকলে দধিমথন কৰে। এনেদৰেই সেইদিনাৰ কাৰ্ব্যসূচীৰ সমাপ্তি ঘটে। সত্ৰত ৫ দিন ধৰি দধিমন্থন কৰে আৰু ৬ নম্বৰৰ দিনা অৰ্থাৎ ৬ বহাগৰ দিনা এখনি নাট ভাওনাৰ আয়োজন কৰে আৰু অন্তত ৭ বহাগৰ দিনা ৰাতিপুৱাই দধিশাল ভাঙি সেই অনুষ্ঠানৰ সিমানতে সমাপ্তি ঘটায়।

খ) শুক্লা- প্ৰতিপদ তিথিত দামোদৰ দেৱৰ তিথি পালন।

এই অনুষ্ঠানৰ প্ৰসঙ্গ প্ৰণালী একেই। শেষত দামোদৰ দেৱৰ গীত খোল- তালৰ সৈতে গাই গুৰুঘাট বজাই অনুষ্ঠানৰ সামৰণি পেলায়।

২) জেঠ মাহ ঃ

ক) জেঠ মাহৰ পূৰ্ণিমাত ৰাতি বাঞ্চা নাম-কীৰ্ত্তন পালন।

এই অনুষ্ঠান ৰাতি পালন কৰা হয়। নামৰ ক্ৰম একেই যদিও সময়ৰ লগত মিলাই গীতসমূহ বেলেগ বেলেগ হয়। প্ৰসঙ্গৰ শেষত সাঁচিপতীয়া কীৰ্তনৰ চতুৰ্বিংশতি অৱতাৰ পাঠ কৰা হয়।

৩) ভাদ মাহ ঃ

ক) কৃষ্ণৰ জন্মাষ্টমী পালন।

এই অনুষ্ঠান ৰাতি পালন কৰা হয়। প্ৰসঙ্গৰ ক্ৰম একেই, শিশুলীলা কীৰ্তন পাঠ কৰা হয়, সাঁচিপতীয়া জন্মাষ্টমীৰ নাটভাগ গোৱা হয়।

খ) শঙ্কৰদেৱৰ তিথি পালন।

এই অনুষ্ঠানৰ প্ৰসঙ্গ প্ৰণালী একেই। নামৰ ক্ৰম একেই যদিও সময়ৰ লগত মিলাই গীতসমূহ বেলেগ বেলেগ হয়।

৪) কাতি মাহ ঃ

ক) কাতি বিহু পালন।

প্ৰসঙ্গৰ প্ৰণালী একেই। ৰাতিলৈ অক্ষৰ বন্তি জ্বলোৱা হয় অৰ্থাৎ পূৰ্ব পুৰুষৰ নামত এগছিকৈ বন্তি জ্বলোৱা হয়। তাৰপাছত দন্দৱত (অষ্টাঙ্গ প্ৰণিপাত) কৰা হয় ।

৫) আঘোণ মাহ ঃ

ক) 'ন লগোৱা' উৎসৱ পালন (নোৱাঁন)।

এই উৎসৱ আঘোণৰ প্ৰথম সোমবাৰে পথাৰৰ পৰা লখিমী আনি অৰ্থাৎ আগ আনি শুকুৱাই চাউল উলিয়াই দ্বিতীয় সোমবাৰৰ দিনা নামঘৰত শৰাই দিয়া হয় আৰু সেই ন চাউলৰ ভোগ বা পায়স ঈশ্বৰক অৰ্পণ কৰা হয়। ঠিক তেনেদৰে, তৃতীয় সোমবাৰেও নামঘৰত শৰাই দিয়া হয়।

৬) মাঘ মাহ ঃ

ক) মাঘ বিহু পালন।

ৰাতিপুৱাই মেজি জ্বলোৱা হয়। নাম প্ৰসঙ্গৰ ক্ৰম একেই থাকে।

খ) মাঘ মাহৰ পূৰ্ণিমাত পালনাম।

মাঘ মাহৰ পূৰ্ণিমাত এই অনুষ্ঠান পালন কৰা হয়। এই অনুষ্ঠানৰ দিনৰ কাৰ্য্যসূচী প্ৰায় একেই। আবেলিলৈ আবেলি প্ৰসঙ্গ কৰিব, তাৰ পাছত গধূলি প্ৰসঙ্গ হ'ব। প্ৰসঙ্গৰ প্ৰণালী একেই যদিও গীতসমূহৰ সাল-সলনি আছে। পাল পাতি পাতি এই নাম গোৱা হয় বাবেই এই অনুষ্ঠানৰ নাম পালনাম।

৭) ফাগুন মাহ ঃ

ক) ফাকুৱা/ফাল্গুৱা উৎসৱ এই সত্ৰত পালন।

এই অনুষ্ঠানৰ প্ৰসঙ্গ প্ৰণালী একেই। নামৰ ক্ৰম একেই যদিও সময়ৰ লগত মিলাই গীতসমূহ বেলেগ বেলেগ হয়।

ওপৰত উল্লেখিত অনুষ্ঠান সমূহৰ উপৰিও বিভিন্ন তিথিত বছেৰেকীয়া ভাওনা পতাৰ নিয়ম এই সত্ৰত আছে।

<u>২.০৩ সত্ৰত থকা সম্পদ সমূহ ঃ</u>

ক) মূৰ্ত্তি ঃ

ক) চৰ্তুভূজ নাৰায়নৰ মূৰ্ত্তি

খ) শালেগ্ৰাম (লক্ষ্মী নাৰায়ণৰ মূৰ্ত্তি)

গ) হয়গ্ৰীৱ মাধৱৰ মূৰ্ত্তি

খ) সাঁচি পতীয়া পুথি ঃ

ক) দামোদৰ দেৱৰ নামধৰ্ম পুথি

খ) সাঁচি-পতীয়া কীৰ্ত্তন পুথি

গ) কথা-ভাগৱত

ঘ) ব্ৰহ্ম বৈদ্য পুৰাণ

ঙ) দধি মথনৰ নাট

চ) জন্মাষ্টমীৰ নাট

ছ) চোৰ-ধৰা নাট

জ) ঘোষা ৰত্ন

ঝ) পৰমাৰ্থ তত্ব

ঞ) সন্ত্র পুথি

ট) জ্যোতিষ পুথি

ঠ) ঘোষা পুথি

ড) দেহতত্ব পুথি

ঢ) নামৰ মহিমা

এই সত্ৰত পিতলৰ শৰাই, ৰূপৰ পানী চৰোৱা শৰাই, পিতলৰ গছা, বৰকাঁহ, ভোৰতাল আদি আছে।

তৃতীয় অধ্যায়

তৃতীয় অধ্যায়

৩.০০ নাসম বাপু সত্ৰৰ পৰম্পৰাগত উৎসৱ দধিমথন এক বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন।

৩.০১ দধি মথনৰ ইতিবৃত্ত ঃ

দধি মথন হৈছে অসমৰ বিশেষ বৈষ্ণৱ পৰম্পৰাৰ অন্যতম ধৰ্মীয় আৰু সাংস্কৃতিক অনুষ্ঠান, যাৰ কেন্দ্ৰবিন্দু হৈছে শ্ৰীকৃষ্ণৰ শৈশৱৰ লীলাৰ নাট্য-উপস্থাপন। এই উৎসৱৰ ইতিবৃত্ত, ধৰ্মীয় ভিত্তি, শাস্ত্ৰীয় মূল্য আৰু লোক-সাংস্কৃতিক পৰম্পৰাৰ সংমিশ্ৰণ হিচাপে পৰম্পৰাৰ মাজত সন্নিবিষ্ট হৈ আছে।

দধি মথনৰ মুল উৎস হ'ল শ্ৰীমদ্ভাগৱত আৰু হৰিবংশ পুৰাণৰ শ্ৰীকৃষ্ণৰ শৈশৱৰ দধি চুৰি আৰু মাখন লীলা। কাহিনী মতে, বালক কৃষ্ণ গোকুলত গোপিনীৰ দধি-মাখন চুৰি কৰি মথি খাই আনন্দ উপভোগ কৰিছিল। এই লীলাত ঈশ্বৰৰ শিশুৰূপ, ধেমেলীয়া আৰু ভক্তিৰ মাধুৰ্য প্ৰতিফলিত। গোপিনীয়ে কৃষ্ণৰ ওপৰত অভিযোগ কৰিছিল, কিন্তু মাতৃ যশোদাইও তেওঁৰ চকুত কৃষ্ণৰ লীলা উপলব্ধি কৰিছিল। এই দৃশ্যবোৰ দধি মথনত গীত আকাৰে উপস্থাপন কৰা হয়। ঠাই ভেদে এই উৎসৱ পালন সময় বেলেগ বেলেগ।

নাসম বাপু সত্ৰত এই উৎসৱ বহাগ বিহুৰ সমান্তৰালকৈ পালন কৰা হয়। সত্ৰ প্ৰতিষ্ঠা কালৰে পৰা এই অনুষ্ঠান পালন কৰি আহিছে। শ্ৰীপুৰ গাঁৱত থকা মূল সত্ৰখন ১৯৪৫ চনত লাকুৱা অঞ্চলৰ পৰা সেই সময়ৰ সত্ৰাধিকাৰ নন্দেশ্বৰ মহন্তই আনি প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল। তেওঁ লাকুৱা অঞ্চলত থকা পুৰণি দধিশাল খন থাকি অহা ভকত সকলৰ বাবে থৈ আহিছিল। মুল সত্ৰৰ শাল নিৰ্মাণৰ বাবে শিমলু গছ কাটিলে যদিও দধিশাল নিৰ্মাণ নকৰোঁতেই সত্ৰাধিকাৰ নন্দেশ্বৰ মহন্তৰ মৃত্যু হ'ল। আৰু সেই সময়ৰ পৰা মুল সত্ৰৰ পৰিৱৰ্তে লকুৱা অঞ্চলত থকা শাখা সত্ৰত এই অনুষ্ঠান চলি আহিছে। ইয়াৰ উপৰিও সত্ৰৰ বিভিন্ন ঠাইত থকা শিষ্য সকলৰ মাজত এই অনুষ্ঠান প্ৰচলিত। উদাহৰণ স্বৰূপে গোলাঘাট জিলাৰ বকিয়াল অঞ্চলৰ তিনিটা নামঘৰত সমান্তৰালভাৱে এই উৎসৱ পালন কৰি আহিছে। এই দধিমথন হ'ল বালক কৃষ্ণ কেন্দ্ৰিক অনুষ্ঠান। এই অনুষ্ঠানত নন্দ যশোদাৰ ঘৰত গোপিনী সকল আহি দধি মথাৰ কাহিনীক লৈ আধাৰিত। সত্ৰত পালন কৰা এই উৎসৱ গীত-বাদ্য কেন্দ্ৰিক। এই অনুষ্ঠান পুৰুষ- মহিলা, যুৱক-যুৱতী, বালক- বালিকা আদি সকলোৰে অংশ গ্ৰহণৰ জৰিয়তে উৎসৱৰ কাৰ্য্যসমূহ সমাধান কৰা হয়।

সত্ৰ বা নামঘৰ পৰিচালকক দধিমথনৰ বাবে আখ্যা দিয়ে আৰু মহিলা সকলে চাপৰি বজাই গীতৰ সুৰে সুৰে আৰম্ভ কৰে দধিমন্থন । মহিলাসকলে দধি মথন কৰাৰ পাছত পুৰুষ সকলে দধিমন্থন কৰে আৰু সেইদিনাৰ বাবে কাৰ্য্যসূচী সামৰণি পেলায়। পুনৰ দ্বিতীয় দিনা আইসকলৰ নাম, ভকতৰ নাম- প্ৰসঙ্গ, গায়ন-বায়নৰ ঘাটেৰে শৰাই সমাপ্তি ঘটায় সন্ধ্যালৈ মহিলা সকলে দধিমথন কৰে আৰু তাৰ পাছত পুৰুষ সকলে দধিমন্থন কৰে। এনেদৰে ১ বহাগৰ পৰা ৬ বহাগৰ লৈকে দধিমথন হয় আৰু ৰাতিলৈ ভাওনা পাতি পুৱালৈ দধিশাল ভাঙি অনুষ্ঠানৰ সমাপ্তি ঘটায়। অৱশ্যে বিশেষকৈ সামৰণি সময়ৰ ক্ষেত্ৰত শাখা সত্ৰৰ লগত বকিয়াল

অঞ্চলৰ দুই এক পাৰ্থক্য আছে। বকিয়াল অঞ্চলত ৬ বহাগৰ পৰিৱৰ্তে ৭ বহাগৰ দিনা ৰাতিলৈ কৃষ্ণ বা ৰাম কেন্দ্ৰিক এখন ভাওনা পাতে। শাখা সত্ৰত ৬ বহাগৰ দিনা ভাওনাৰ শেষত ৭ বহাগত পুৱাৰ দধিশাল ভাঙে আৰু তাৰ পৰিৱৰ্তে বকিয়াল অঞ্চলত ৭ বহাগৰ ৰাতিলৈ ভাওনা পাতি নামঘৰৰ মজিয়াত দধিশাল থাকিবলৈ দিয়ে আৰু ৮ বহাগৰ পৰা ১৪ বহাগৰ লৈকে গোপিনী সকলৰ নাম চলে আৰু ১৪ বহাগৰ দিনা নামঘৰত শৰাই অৰ্চনা কৰি দধিশালৰ সামৰণি ঘটায় আৰু সকলো ৰাইজ খেতিৰ কাম-কাজ আৰম্ভ কৰে।

৩.০২ দধি শাল পতা ঃ

দধি শাল পতা" অৰ্থ হৈছে দধি মথনৰ অনুষ্ঠান অনুষ্ঠিত কৰাৰ বাবে এক পবিত্ৰ স্থান নিৰ্মাণ কৰা বা সাজি তোলা। ই দধি মথনৰ পূৰ্বৰ অন্যতম গুৰুত্বপূৰ্ণ পৰ্ব, যাৰ মাধ্যমে দধি মথনৰ পৰিসৰ স্থাপন কৰা হয়।

৩.০২.০১ দধি শাল পতাৰ প্ৰণালীসমূহৰ ঃ

১) স্থান নিৰ্বাচন ঃ

গাঁওখনৰ ভিতৰত পবিত্ৰ আৰু কেন্দ্ৰীয় স্থান এখন বাছনি কৰা হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে নামঘৰ। এই স্থানখিনি সাধাৰণতে মাটি পৰিষ্কাৰ কৰি, শাল নিৰ্মাণৰ উপযোগী কৰি লোৱা হয়।

২) ভূমি শোধন ঃ

স্থানটো শুদ্ধ কৰিবলৈ গাঁওৰ বয়োজ্যেষ্ঠ লোকে পূজা-পাঠ, গংগা জল ছটিয়াই স্থান পবিত্ৰ কৰে।

৩) শালা নিৰ্মাণ ঃ ·

বাঁহ, বেত, কাঠ, কাপোৰ আদি ব্যৱহাৰ কৰি মণ্ডপ বা দধি শাল তৈয়াৰ কৰা হয়। শালখন চতুৰ্ভুজ বা গোলাকাৰ হ'ব পাৰে, কেন্দ্ৰত থাকিব মন্থনী দণ্ড বা মন্থনৰ মাৰি স্থাপন কৰাৰ ঠাই।

৪) অলংকৰণ ঃ

শাল খনক ৰঙীন কাপোৰ, ফুল, কলপাত, দীপ, ধূপ, আৰু আলোকৰে সজোৱা হয়। কেতবোৰ গাঁৱত কৃষ্টিমণ্ডপ দৰে একেবাৰে ভক্তিময় পৰিৱেশ সৃষ্টিৰ বাবে চিত্ৰ অংকন কৰা হয়।

৫) ধাৰ্মিক স্থাপন ঃ

দধি শালত কৃষ্ণৰ প্ৰতিমা বা ছবি, মন্থনী দণ্ড, পূজাৰ সামগ্ৰী আদি স্থান দিয়া হয়। দধি শাল গাম্ভীৰ্যপূৰ্ণ আৰু পবিত্ৰতা ভৰপূৰ।

৩.০২.০২ সাংস্কৃতিক আৰু আধ্যাত্মিক তাৎপৰ্য ঃ

দধি শাল পতা মানে উৎসৱৰ আৰম্ভণি। এই পৰ্বত গাঁৱৰ ভকত - বৈষ্ণৱ, আই মাতৃ, ডেকা - গাভৰু, বালক - বালিকা একেলগ হৈ কাজ-কৰ্ম কৰে ই সামূহিকতা আৰু সহভাগিতাৰ প্ৰতীক। ই এক আধ্যাত্মিক ক্ষেত্ৰ নিৰ্মাণ, য'ত ভগৱানক আমন্ত্ৰণ জনোৱা হয়। দধি শাল পতা হৈছে ভক্তি, একতা আৰু ধৰ্মীয়তাৰ এক আদৰ্শ ৰূপ।

নাসম বাপু সত্ৰৰ পৰম্পৰাগত "দধি মাথন" অনুষ্ঠানৰ প্ৰথম কাৰ্যসূচী হল দধি শাল পতা। বহাগৰ ১ তাৰিখে পুৱাই নামঘৰত ৰাইজ একত্ৰিত হৈ শৰাই আগবঢ়াই আৰু গায়নৰ ঘাটেৰে সামৰণি পেলায়। আবেলিলৈ আৰম্ভ হয় মূল অনুষ্ঠানৰ প্ৰথম কাৰ্যসূচী দধিশাল পতা। নামঘৰত থকা শালখন চাফ চিকুণ কৰি, নামঘৰৰ

মজিয়াতে দুটা গাঁত খান্দি শালখনৰ দুটা খুঁটা পুতে। কাঠ বাঁহৰ পৰা নিমার্ণ কৰা দধিশালখন ন ৰূপত সজাই অতিজৰে পৰা চলি অহা নীতি-নিয়মেৰে শালখন নামঘৰৰ মজিয়াত প্ৰতিষ্ঠা কৰে আৰু এনেদৰেই দধিমথনৰ মূল অনুষ্ঠানৰ প্ৰথম কাৰ্যসূচী হিচাপে দধিশাল স্থাপন কৰা হয় আৰু বিহুৰ সমান্তৰাল ভাৱে চলা দধিমথন উৎসৱৰ প্ৰথম কাৰ্যসূচী হিচাপে দধিশাল পতাৰ সমাপ্তি ঘটে।

৩.০৩ পানীতোলা পৰ্ব ঃ

এই অনুষ্ঠানত দধিশাল পতাৰ পৰৱৰ্তী কাৰ্যসূচী হ'ল পানী তুলিবলৈ যোৱা। অৱশ্যে শাখা সত্ৰৰ লগত বকিয়াল নামঘৰৰ এইখিনিতেই অন্য এটা পাৰ্থক্য দেখা যায়, বকিয়াল নামঘৰৰ প্ৰথম মূল অনুষ্ঠানৰ কাৰ্যসূচী হিচাপে গৰু বিহুৰ দিনা আবেলি গংগাজল আনিবলৈ যায় অৰ্থাৎ নৈৰ পৰা পানী তুলিবলৈ যায় আৰু শাখা সত্ৰত দ্বিতীয় কাৰ্যসূচী হিচাপে মানুহৰ বিহুৰ দিনা অৰ্থাৎ ১ বহাগৰ দিনা সন্ধিয়ালৈ পানী তুলিবলৈ যায়। পানী তুলিবলৈ যাওঁতে ছজনী অকুমাৰী ছোৱালীয়ে ছটা বাহঁৰ পাত্ৰ লয় আৰু এজনী ছোৱালী দুণৰি ধৰে। দুনৰিত থাকে ধান, চাউল, ধুপ বন্তি, তামোল পাণ অৰিহণা, আদি। ধান বা চাউল লক্ষ্মী মাতৃৰ প্ৰতীক হিচাপে, শুদ্ধতা আৰু পবিত্ৰতাৰ চিহ্ন হিচাপে ধুপ- চাকি। গুৱা - পান আৰু অৰিহণা নদীত আগবঢ়াই সেই নদীৰ পানী গঙ্গাৰ জল সদৃশ জ্ঞান কৰি দধি শালত ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ তুলি আনে। গায়নে বায়নে, খোলে মৃদঙ্গে, ঢোলে দগৰে সকলো ৰাইজ এই অনুষ্ঠানত একত্ৰিত হৈ পানী তুলিবলৈ যায়, খোল তাল, শংখ, কালি, ঘণ্টা বজাই আৰু তাৰ সমান্তৰাল ভাৱে মহিলা সকলে গীত গাই। পানী তোলাৰ আগত শংখ বজাই স্থান পবিত্ৰ কৰা হয়। পানী তুলিবলৈ যাওঁতে বিভিন্ন স্থানত খোল মৃদঙ্গৰ ঘাত বজোৱাৰো নিয়ম আছে।

এই পানী তুলিবলৈ যোৱা কাৰ্য্যক নদী, পুখুৰী বা শুদ্ধ জলাশয়ৰ পৰা পানী লৈ অহা এটা ধৰ্মীয় যাত্ৰা ৰূপে ধৰা হয়। সেয়া মাথোঁ পানী তোলা কাম নহয়, বৰঞ্চ এক ভক্তি-পূৰ্ণ শোভাযাত্ৰা, য'ত গীত, নৃত্য আৰু পৱিত্ৰ উদ্দেশ্যেৰে জল আনিবলৈ যোৱা হয়।

এনেদৰে পানী তুলি আহি নামঘৰত সেৱা কৰি সেই পানী মণিকূটৰ ওচৰত নিৰ্দ্দিষ্ট স্থানত থয়। নিৰ্দ্দিষ্ট স্থানত থোৱা পানীখিনি পৰৱৰ্তী সময়ত দধিমন্থন কৰোঁতে ব্যৱহাৰ কৰে। এনেদৰেই দধিমথন অনুষ্ঠানৰ অন্য এক কাৰ্যসূচী পালন কৰা হয়।

৩.০৪ দধি শালৰ বিবৰণ ঃ

দধি শাল হৈছে দধি মথন অনুষ্ঠান সম্পন্ন হোৱাৰ স্থান বা মঞ্চ। ই সাধাৰণতে এক পবিত্ৰ স্থান হিচাপে বিবেচিত হয়, য'ত দধি মথনৰ আচাৰ-অনুষ্ঠান সম্পন্ন কৰা হয়। শাল শব্দৰ অৰ্থ হৈছে ঘৰ বা শালা। সেই অৰ্থত দধি শাল মানে দধি মথনৰ ঘৰ বা আয়োজনৰ স্থান।

৩.০৪.০১ দধি শালৰ গঠন আৰু বৈশিষ্ট্য ঃ

১) পবিত্ৰ স্থান ঃ দধি শাল সাধাৰণতে শুদ্ধ আৰু পৰিষ্কাৰ কৰা ঠাইত নিৰ্মাণ কৰা হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে নামঘৰ।

২) স্থাপত্য ঃ বহু ঠাইত ই কাঠ-বাঁহেৰে বনোৱা সাময়িক মণ্ডপ।

৩) মধ্যভাগত মন্থন দণ্ড ঃ দধি মথনৰ মূল বস্তু দধি আৰু মন্থনী দণ্ড, ঠাই ভেদে এই দণ্ডক মথনি মাৰি বুলি কোৱা হয় এই এই দণ্ড শালৰ মধ্যভাগত থাকে।

৪) **ভক্ত-উপস্থিতি ঃ** অনুষ্ঠান চলি থকাৰ সময়ত দধি শালত বহু ভক্ত, পূজাৰী আৰু গায়ন-বায়নকাৰী উপস্থিত থাকে।

৫) **অলংকাৰ ঃ** দধি শাল ফুল, ধূপ, দীপ, কলপাত আৰু ৰঙীন কাপোৰেৰে সুসজ্জিত কৰা হয়।

৬) **আধ্যাত্মিকতা ঃ** এই স্থানত নাম-কীৰ্তন, পূজা, আৰতি আদিৰ আয়োজন কৰা হয়। দধি শালত ঈশ্বৰৰ উপস্থিতি অনুভৱ কৰা হয়।

৩.০৪.০২ ধাৰ্মিক আৰু সাংস্কৃতিক তাৎপৰ্য ঃ

দধি শাল হৈছে এক ঐক্যৰ প্ৰতীক, য'ত ভগৱানক কেন্দ্ৰ কৰি লোকসকল একত্ৰিত হয়। ই ভক্তি-ভাৱনাৰ কেন্দ্ৰবিন্দু হিচাপে কাম কৰে। বহু ঠাইত দধি শালত অনুষ্ঠিত কৰা অনুষ্ঠানবোৰ সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক মিলনৰ পৰিসৰ হয়।

নাসম বাপু সত্ৰত পালন কৰা দধি মথন অনুষ্ঠানৰ দধি শালৰ বিবৰণ তলত দাঙি ধৰা হল -

মূল্যৱান কাঠেৰে নিৰ্মিত শালখনত মূল দুটা খুঁটা থাকে। মাটিত পুতি থোৱা দুটা খুঁটাই শালখন ধৰি ৰাখে। শালখনৰ দুয়োফালে দুটা কাঠেৰে নিৰ্মিত মগৰ থাকে। কাঠৰ লগতে শালখনত বাঁহৰ প্ৰয়োগ কৰা হয়। মুল খুঁটা দুটাৰ মাজৰ ভাগত বাঁহৰ ছডাল মাৰি থাকে যাক কোৱা হয় মথনি মাৰি । এই বাঁহকেইডাল মুহুৰাৰ সদৃশ সজা হয় । বাঁহকেইডালৰ এটা মূৰ মগৰ লাগি থকা কাঠচটাত ফুটা কৰি ওপৰৰ ফালে বাঁহডাল ধৰি ৰাখিবৰ বাবে বাঁহৰে ধনু সদৃশ ছাবি তৈয়াৰ কৰা হয় আৰু তাৰ সহায়ত বাঁহডাল ঘূৰে। মূল খুঁটা দুটা পোঁতাৰ লগতে এটা খুঁটাৰ পৰা আনটো খুঁটালৈকে এটা ভেটি তৈয়াৰ কৰা হয় আৰু ওপৰৰ কাঠচটাৰ দৰে তলতো নাওঁখনৰ সদৃশ এচটা কাঠ থাকে। মথনি মাৰিৰ আনটো মূৰ এই কাঠচটাত ফুঁটা কৰি ভৰাই থোৱা হয়। পানী তুলিবলৈ যাওঁতে নিয়া ছটা পাত্ৰ আনি মথনি মাৰিৰ তলফালে ভেঁটিত ৰখা হয়। উল্লেখযোগ্য যে, এই পানী তোলাৰ পৰ্বত ভকত- বৈষ্ণৱসকলে কীৰ্তনৰ পৰা কংসবধৰ চতুৰ্থ সংখ্যক কীৰ্ত্তনটি গোৱাৰ প্ৰথা প্ৰচলিত। মথনি মাৰিডাল ঘূৰাবলৈ বাবে পূৰ্বতে ওদাল গছৰ আৰু বৰ্তমানে মৰাপাটৰ ছডাল ৰচী ব্যৱহাৰ কৰা হয় । দুয়োফালে দুজনী গোপিনীয়ে ৰছীডাল ধৰি গীতৰ তালে তালে দধিমন্থন কৰে । ৰছী টানি থাকোঁতে কঠিনতা আঁতৰাবলৈ তুলি অনা পানী ছটিয়াই টনা কামটো কোমল কৰে । দধিশালখনত দুই মুৰে খুঁটা দুটাত দুখনি ৰঙা ৰঙৰ কাপোৰ মেৰিয়াই থোৱা থাকে।

৩.০৫ দধিমথনৰ নীতি নিয়ম লোকাচাৰ আৰু ধৰ্মীয় বিশ্বাস ঃ

৩.০৫.০১ দধিমথন অনুষ্ঠানৰ নীতি নিয়ম ঃ

দধি মথন অনুষ্ঠান এক ধৰ্মীয় আৰু সাংস্কৃতিক অনুশীলন, যাৰ অন্তৰ্গত আচাৰ-নীতি, শুদ্ধতা, ভক্তি, আৰু নিয়ম-কানুন বিশেষ গুৰুত্বপূৰ্ণ। ইয়াত অংশ লোৱাৰ আগেয়ে পৰিস্কাৰ মন আৰু শৰীৰ, আচাৰ, আৰু শুদ্ধতা বজাই ৰখাটো এক নৈতিক দায়িত্ব বুলি গণ্য কৰা হয়। তলত দধি মথনৰ প্ৰধান নীতি-নিয়মবোৰ উল্লেখ কৰা হৈছে -

ক) পবিত্ৰতা ঃ

- দধি মথনত অংশ লোৱা সকলোৰে বাবে শাৰীৰিক আৰু মানসিক শুচিতা (পবিত্ৰতা) আৱশ্যক।

● অংশগ্ৰহণকাৰীয়ে আগদিনা স্নান কৰি উপবাস অথবা নিৰামিষ আহাৰ গ্ৰহণ কৰে।

দধি মথনৰ স্থান (দধি শাল) শুচি কৰি ফুল, ধুপ, বন্তি, জ্বলাই পৰিস্কাৰ কৰা হয়।

খ) উপবাস আৰু ধৰ্মাচাৰ ঃ

● দধি মথনৰ দিনা সকলে উপবাস কৰে বা লঘু নিৰামিষ আহাৰ গ্ৰহণ কৰে।

● পুৱা নাম, আবেলি নাম, সন্ধ্যা নাম, কীৰ্তন, আৰু ঘোষা পাঠৰ মাধ্যমে শুদ্ধ ভক্তি প্ৰকাশ কৰে।

কৃষ্ণৰ গুণানুকীৰ্তন সহজ সৰল মানুহক বুজাবৰ বাবে গীত বাদ্য মাধ্যমেৰে এই আধ্যাত্মিক অনুষ্ঠানৰ আৰম্ভণি হয় । নাসম বাপু সত্ৰত পালন কৰা এই অনুষ্ঠান প্ৰায় চ'ত মাহৰ মাজ ভাগৰ পৰা আৰম্ভ হয়। এই অনুষ্ঠানৰ অন্তিম দিনৰ ভাওনা প্ৰদৰ্শনৰ পূৰ্বৰঙ্গৰ প্ৰথম কাৰ্যসূচী হ'ল নাট মেলা । নীতি নিয়মেৰে নামঘৰ পৰিষ্কাৰ কৰি শৰাই আগবঢ়াই ঈশ্বৰৰ চৰণত সেৱা জনাই নাট মেলা অনুষ্ঠানৰ আৰম্ভণি হয়। সত্ৰ, নামঘৰ কেন্দ্ৰীক আধ্যাত্মিক অনুষ্ঠান সমূহ নীতি নিয়মৰ মাজেৰে পালন কৰা হয়, একেদৰেই দধিমথন অনুষ্ঠানো পৃথক নহয়। এই অনুষ্ঠানত পানীতোলা পৰ্বত নামঘৰত সেৱা জনাই সকলো ৰাইজ পানী তুলিবলৈ যায় আৰু কিছু নিৰ্দ্দিষ্ট স্থানত খোল মৃদঙ্গৰ ঘাট বজোৱাৰ নিয়ম আছে। ৬ জনী অকুমাৰী ছোৱালীয়ে ছটা কাক বাঁহৰ পাত্ৰ লয় আৰু এজনী অকুমাৰী ছোৱালীয়ে এটা দুণৰীলৈ পানী তুলিবলৈ যোৱাৰ নিয়ম আছে। এইবোৰ মাথোঁ বস্তু-সামগ্ৰী নহয় - প্ৰতিটো বস্তুৰে এক ধৰ্মীয় অৰ্থ, লোকবিশ্বাস আৰু নৈতিক মূল্য থাকে। পানী তুলিবলৈ যাওঁতে দুণৰিটোত থাকে ধান বা চাউল, তামোল-পাণ, এগছি বন্তি, এটা কণী ইত্যাদি। দধিশালৰ খুঁটাত এখনি ৰঙা বস্ত্ৰ মেৰিয়াই থোৱা থাকে। সত্ৰ পৰম্পৰাত সাধাৰণতে দুটা ৰঙৰ প্ৰধ্যনতা দেখা যায় বগা আৰু ৰঙা। ধৰ্মীয় বিশ্বাস অনুসৰি ইয়াত বগা ৰং হল ভক্তি মাতৃৰ প্ৰতীক আৰু ৰঙা ৰঙটো হল মায়া মাতৃৰ প্ৰতীক। জন সাধাৰণে মায়াত আসক্তি নহ'ব ৰ বাবে এনেধৰণৰ ৰঙৰ প্ৰযোগ হয়। মনোবিজ্ঞানীক চিন্তা ধাৰাৰ পৰা চাবলৈ গ'লে ৰঙা ৰঙৰ প্ৰতি মানুহৰ সহজে দৃষ্টি গোচৰ হয়। ঈশ্বৰৰ আসন খনত থকা ৰঙা কাপোৰ খনে মানুহৰ মনত ভয়ৰ সৃষ্টি কৰি ভক্তিভাৱ উৎপন্ন কৰি চেতনা জাগ্ৰত কৰে। এক কথাত ক'বলৈ গলে মানুহৰ মনত ভক্তিভাৱ জাগ্ৰত কৰিবলৈ দধিশালৰ খুঁটাত ৰঙা কাপোৰ ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

৩.০৫.০২ ধৰ্মীয় বিশ্বাস আৰু লোকাচাৰ ঃ

ক) উপবাস আৰু স্নান ঃ পাত্ৰ-পাত্ৰী আৰু অংশগ্ৰহণকাৰীসকলে পূৰ্বৰ দিনত উপবাস বা নিৰামিষ আহাৰ গ্ৰহণ কৰে। অনুষ্ঠানৰ দিনা স্নান কৰি শুচি হৈ অংশ লোৱা হয়।

● এই অনুষ্ঠানত অংশগ্ৰহণ কৰিলে সন্তান সুখ, গৃহ শান্তি আৰু গাভী-সম্পত্তিৰ বৃদ্ধি হয় বুলি বিশ্বাস কৰা হয়।

● গাঁৱৰ ভাল বতৰৰ কামনা আৰু প্ৰচুৰ উৎপাদন শক্তি বৃদ্ধি পায় বুলি ধৰা হয়।

● দধি মথন অনুষ্ঠানত ছোৱালীবোৰে অংশ ল'লে তেওঁলোকৰ বিবাহিত জীৱনত শুভ ফল পায় বুলি লোকবিশ্বাস আছে।

নাখন বাপু সত্ৰৰ পৰম্পৰাগত দধি মথন অনুষ্ঠানৰ লগত জড়িত আন কিছুমান বিশ্বাস মানুহৰ মুখে

মুখে প্ৰচলিত। সেইবোৰ তলত উল্লেখ কৰা হল -

● দধিশাল নামঘৰৰ মজিয়াত স্থাপন কৰাৰ পাছত সন্মুখৰ ৰাস্তাত কোনো লোকে ছাটি মেলি বা হাতীত উঠি গলে অৰ্থাৎ দধিশালক অমান্য কৰিলে তেনে লোকৰ তেজ বমি কৰাৰ জনশ্ৰুতি আছে । মানুহজনে দধিশাললৈ শৰাই, তামোল পাণ জনাই সেৱা কৰিলে ব্যক্তি জনৰ তেনে ৰোগৰ পৰা নিৰাময় হয়।

● দধিশালৰ ছাঁ গচকিলে বা অজানিতে হলেও ভৰি লাগিলে তেনে ব্যক্তিৰ দোষ লাগি বিভিন্ন ৰোগত ভুগাৰ এক জনশ্ৰুতি প্ৰচলিত।

এনেবোৰ ধৰ্মীয় বিশ্বাস দধিমথন অনুষ্ঠানৰ লগত জড়িত।

দধি মথন অনুষ্ঠানৰ লগত জড়িত নিয়ম আৰু বিশ্বাসবোৰ ধৰ্মীয়তা, শুদ্ধতা, ভক্তি, আৰু সমাজিক মিলনৰ এক অপূৰ্ব প্ৰতিক। এই অনুষ্ঠান কেৱল এক ধৰ্মীয় ৰীতি নহয় — ই এটা লোক-সাংস্কৃতিক ঐতিহ্য, য'ত আচাৰ-বিধি আৰু গভীৰ ধৰ্মীয় চিন্তাধাৰা একেলগে প্ৰবাহিত হয়।

<u>৩.০৬ দধি মথন অনুষ্ঠানত গীতৰ ব্যৱহাৰ ঃ</u>

দধি মথন উৎসৱ সমাজৰ পবিত্ৰ, আধ্যাত্মিক, পৰম্পৰাগত সাংস্কৃতিক উৎসৱ, য'ত শ্ৰীকৃষ্ণৰ দধি-মথন লীলাক আধাৰ কৰি বিভিন্ন ধৰণৰ আচাৰ-অনুষ্ঠান পালন কৰা হয়। এই উৎসৱত গীতৰ ভুমিকা অপৰিহাৰ্য। গীত কেৱল সংগীতৰ উপাদান নহয়, ই ভক্তি, বিশ্বাস আৰু সামুহিক উল্লাসৰ এক অন্যতম মাধ্যম।

গীতৰ যোগেদি কৃষ্ণৰ গুণগান, মাতৃ যশোদাৰ স্নেহ, গোপ-গোপিনীৰ আনন্দ স্পষ্ট হয়। ইয়াৰ মাধ্যমত কীৰ্তন, নাম-ঘোষা, নাম-প্ৰসঙ্গ, ভাওনাত কৃষ্ণলীলাৰ অভিনয় আদি কৰা হয়। গীতৰ ছন্দ আৰু তালে সম্পূৰ্ণ অনুষ্ঠানত প্ৰাণ সঞ্চাৰ কৰে। খোল, মৃদঙ্গ, নাগাৰা, তাল, ঘণ্টা, ডগৰ আদি বাদ্যযন্ত্ৰৰ সৈতে গীতবোৰ সমূহীয়াকৈ গোৱা হয়। পুৰুষ-মহিলা, ডেকা - গাভৰু , বালক - বালিকা আদি সকলোৰে অংশগ্ৰহণত গীত পৰিবেশন কৰে । ই সমাজ একত্ৰিত কৰাত সহায় কৰে ।

বিশ্বাস কৰা হয় যে, দধি মথনৰ সময়ত গোৱা গীতৰ জৰিয়তে ঈশ্বৰৰ আশীৰ্বাদ লাভ হয়। কৃষ্ণই নিজে এই উৎসৱত অংশ লৈ থাকে বুলি ধৰ্মীয় বিশ্বাস আছে। এই গীত গালে পাপক্ষয়, কষ্টলাঘৱ আৰু সুখ-সমৃদ্ধি হয় বুলি জনবিশ্বাস।

দধি মথনৰ গীত লোকবিশ্বাস, ধৰ্মীয় মূল্যবোধ, সামাজিক সংহতি আৰু আধ্যাত্মিক অভিজ্ঞতাৰ এক যৌথ ৰূপ। এই গীতৰ প্ৰয়োগত অনুষ্ঠানৰ সৌন্দৰ্য আৰু ভাব গম্ভীৰতা বৃদ্ধি কৰে, আৰু বিশ্বাসৰ ভিত্তিত ভক্ত হৃদয়ত ঈশ্বৰ প্ৰতি এক আত্মিক সংযোগ সৃষ্টি কৰে। তলত দধি মথন অনুষ্ঠানত ব্যৱহাৰ হোৱা গীত আৰু সত্ৰৰ প্ৰসঙ্গৰ গীত সমুহৰ আৰ্হি দাঙি ধৰা হল -

এই সত্ৰত পৰম্পৰাত ভাবে চলি অহা প্ৰসঙ্গ ব্যৱস্থাৰ অন্যতম হ'ল 'পূজা নাম '। এই নাম কেৱল মাত্ৰ ৰাতিপুৱা গোৱা হয়। পুৱা প্ৰসঙ্গত পুৱা গীত, জাগৰণৰ গীত ৰ পাছতে এই ভাগ নাম গোৱাৰ নিয়ম । পূজা শব্দই উপাসনা কৰা বা ভক্তি কৰাক বুজাইছে অৰ্থাৎ পূজা নাম হল ঈশ্বৰৰ সন্মুখত কৰা আৰাধনা । তলত এই নামৰ আৰ্হি দাঙি ধৰা হল -

৩.০৬.০১ সত্ৰৰ প্ৰসঙ্গ প্ৰণালীৰ গীত ঃ

পূজা নাম ঃ *কৃষ্ণ কৃষ্ণ কৃষ্ণ ৰাম গোবিন্দ কৃষ্ণ ৰাম*

গোবিন্দ গোবিন্দ গোবিন্দ ৰাম হৰে।

হৰি ৰাম কৃষ্ণ ৰাম ৰাম ৰাম ৰাম কৃষ্ণ হৰি

ৰাম গোপাল গোবিন্দ ৰাম কৃষ্ণ হৰি।

হৰি হৰি

এ জয় হৰি ৰাম।

প্ৰভু কমল লোচন হৰি তোমাৰ নাম সুৱৰি

এ হৰি হৰি ৰাম ৰাম ৰাম হৰি ৰাম ৰাম হৰি ৰাম ৰাম কৰুণা সিন্ধু

ভকত বৎসল এ দিন বন্ধু হৰি।

ৰাম ৰাম হৰি

ৰাম হৰি এ হৰি হৰি ৰাম নাৰায়ণ গোপাল গোবিন্দ হৰি ৰাম নাৰায়ণ জয়।[৭]

ব্ৰহ্মা সংহতিৰ কিছু কিছু সত্ৰত 'লালি নাম' ৰ প্ৰচলন আছে। নাসম বাপু সত্ৰতো পুৱা প্ৰসঙ্গ, বিয়লি প্ৰসঙ্গ আৰু গধূলি প্ৰসঙ্গ ৰ আৰম্ভণিতে 'লালি নাম' গোৱা হয়। প্ৰসঙ্গৰ সময় অনুসৰি লালি নাম বোৰৰ ভাগ আছে। লানি নিছিগাকৈ এই নাম গোৱাৰ বাবে এই নাম বোৰক লালি বুলি কোৱা হয়। নাসম বাপু সত্ৰত সময় অনুসৰি গোৱ এই নাম বোৰৰ আৰ্হি দাঙি ধৰা হল -

পুৱা প্ৰসঙ্গত গোৱা লালি নাম -

কুঞ্জবন (ৰাতিপুৱা)

কুঞ্জবনে চাৰে ধেনু যাদৱ যদুৰাহ

নাম ধৰি ধৰি গোপী ডাকে গোপী মোহন বংশী বজাই।

দেখুগৈ যাদৱ বৃন্দাবন

ধেনু চাৰি বেণু বাই কমল লোচন।

মোহন বৃন্দাবনে ধেনু আছা ৰাখি

কৰ্ণত গুঞ্জৰে থোপা মথাত মৈৰাৰ পাখি।

বৃন্দা বনে বনে ফুৰে নাৰায়ণ মথাৰে মৈৰাৰ পাখি

দেখি বলে ভাল মদন গোপাল মুখে মনোহৰ সাখী।

যমুনাৰে বালি পায়া বনমালী অন্ন ভুঞ্জিবাক লৈলা

সেহি সময়তে গুৰক্ষ দা ব্ৰহ্মাই চুৰি কৰি থৈলা।

ধেনু পাল পাল বৈশ্য পাল পাল

হেৰুৱাই কান্দে ঘন শ্যাম।

৭) সত্ৰত সংৰক্ষিত হাতে লিখা পুথি।

ধেনু বৈশ্য হেৰুৱাই ৰাম কোনু ফুৰে বনে বনে

ব্ৰহ্মাই কৰিলা চুৰি কিৱাৰ কাৰণে।

কৃষ্ণৰ মায়া বুজন নাযায় চুৰি কৰি থৈলা পাল

শিঙা বেত বেণু গোৰক্ষ দামৰী আপুনি হ'লা গোপাল

চিতলি পাৰলী ধৱলী কমলি নানা পঞ্চবিধ ধেণু

ৰাজ আলি ঢাকি বালকে চলয় তাৰ মাজে ৰাম কানু।

কৃষ্ণক মোহিতে ব্ৰহ্মাদেৱে আপুনি মোহিত ভৈলা

শংখ জান এৰি চৰণতে পৰি তুতি কৰিবাক লৈলা।

যমুনাৰে জল আতি নিৰ্মল পানী চলা চল কৰে

কত পাইকে প্ৰাণ চচান্দ্ৰ বয়ণ দেখিলে পাতক হৰে।[৮]

বিয়লি প্ৰসঙ্গত গোৱা লালি নাম ঃ

(গোবিন্দ অৰবিন্দ)

গোবিন্দ অৰবিন্দ ৰাম,

মুখে নচাৱোক ৰাম কৃষ্ণ নাম

গোপাল গোপীনাথ গোবিন্দ মাধৱ

জীৱৰ জীৱন যদু নন্দন।

যাদৱ যদুমনি যদু চান্দ যশোদা বন্ধন কেলি কেশি কুবলয় বংশ বিনাসন।

যদুৰে যদুৰে যদু নন্দন ৰাম।

আমাৰ কৃষ্ণাই যদুমনি মধুসুধন ৰাম।

যদুৰে যদুৰে কৃপা কৰা

ভৱসাগৰে বাগৰি ফুৰো চৰনে চপাই ধৰা।

কেশৱ শিৱ শিৱ ঘোষিয়া সদাই

ৰাম নাম বিনে বন্ধৱ নাই।

ৰাম কৃষ্ণ ৰাম কৃষ্ণ ৰাম কৃষ্ণ নাৰায়ণ হৰি হৰে হৰে।

নাৰায়ণ কৃষ্ণ ৰাম নীৰঞ্জন।

জগন্নাথ হৰি মাধৱ মাধৱ মধুসুদন মুৰাৰী।

কেশৱ কমলাকান্ত অনন্ত অনাদি নিতা নিৰজ্ঞন।[৯]

গধূলি প্ৰসঙ্গত গোৱা লালি নাম ঃ

ৰত্ন সিংহাসন গৰুড়ৰবাহন এ..

বৈকুণ্ঠ চাৰিয়া থাকা ভকতৰ সঙ্গে।

৮) সত্ৰত সংৰক্ষিত হাতে লিখা পুথি।
৯) সত্ৰত সংৰক্ষিত হাতে লিখা পুথি।

ব্ৰজেৰ বালকে চাপৰি বজাই এ..

পৰম আনন্দে নাচা যদুমণি ৰঙ্গে।

সহজে কৃপালো গুনক প্ৰকাশিয়া এ..

ধৰি আছে হৰি ভকত বৎসল নাম।

ধেনু যেন মতে বৎসক পালিয়া এ..

তুমিসে সিমতে পালিয়া ভকতক ৰাম ।

পতিত পাৱন বুলি নাৰায়ণ এ..

পৰম পতিতে ডাকয় আতুৰ ভৈলা।

জ্ঞান শূণ্য আমি পশু পক্ষী জাতি এ...

তাকো অনুগ্ৰহ কৰি আছা কৃপাময়।

তাক জানি হৰি শৰণ পশিলো এ..

আমাক তোমাৰ তেজিতে উচিত নহয়।

হে দয়া - শীল দেৱ দামোদৰ এ....

তোমাৰ চৰণে বোলাহু কাকুতি বাণী।

মোক নিজ দাস কৰি লৈলে হৰি এ.....

কৰিয়ো কৃপাল তোমাৰ কি হব হানি।

বেদৰ গুপুত বেদ নাৰায়ণ এ...

দৈৱকীত সন্তে সাক্ষাত ভৈলা বিদিত।

জীৱন তাৰণ হেতু নাৰায়ণ এ....

প্ৰচাৰিলা নিজ যথা ধৰ্ম বিপৰীত।[১০]

পূজা নাম আৰু ললি নামৰ দৰেই এই সত্ৰত 'গোটা নাম' প্ৰচলন আছে। এই নাম ভট্টদেৱৰ দ্বাৰা ৰচিত।

গোটা নাম ১

ক) প্ৰাণৰ ধন গোবিন্দাই অ হৰি এ ...... হে মাধৱে গতি,

তোমাৰ চৰণে মোৰ ৰহক ভকতি। (তিনি বাৰ)

খ) প্ৰাণৰ ধন গোবিন্দাই অ হৰি এ ..... হে নাযাইবা এৰিয়া

তুমি তৰু আমি লতা থাকিব মাৰিয়া। (তিনিবাৰ)

গ) মোৰ প্ৰাণ ধন কমল লোচন ৰাম কৃষ্ণ যদুৰাই,

দৈৱকী নন্দন বিনে মোৰ আন গতি নাই। (তিনিবাৰ)

ঘ) কমল লোচন হৰি কমল লোচন

তোমাৰ গৰ্ভতে আছে চৈধ্য ভুৱন (তিনিবাৰ)[১১]

১০) সত্ৰত সংৰক্ষিত হাতে লিখা পুথি।
১১) সত্ৰত সংৰক্ষিত হাতে লিখা পুথি।

গোটা নাম ২

ক) কেৰলে নাম কেৰলে নাম হৰি ঐ

সদায় যিটো লৱই নাম হৰি বৈশ্য। (তিনিবাৰ)

খ) নামে গতি নামে গতি মোৰ ঐ

নাজানো ভকতি তুতি পাপি হোৱে চুৰ (তিনিবাৰ)

গ) নামে ব্ৰহ্মা নামে ব্ৰহ্মা নামে ব্ৰহ্মা হৰি ঐ...

একে নামে চাৰি বেদ মন্ত্ৰ নাহি আৰ। (তিনিবাৰ) [১২]

গোটা নাম ৩

ক) বৈকুণ্ঠ কমলা কান্ত এ হে ..

ৰাম নাৰায়ণ হৰি হে ৰাম ঐ।

খ) নিৰঞ্জন নিৰঞ্জন ঐ ....

নিৰঞ্জন নিৰাকাৰ হৰি হে ৰাম ঐ ....

গ) ৰাম নিৰঞ্জন নিৰাকাৰ অ হৰে হৰে ৰাম ঐ

নেৰিবা কৃষ্ণই মৰণ কালে

ঘ) হৰে মুৰাৰি ৰাম বান্ধৱ মুৰাৰি ৰাম

হেলাৰে গুৱাইলো মানৱী জনম নলৱে তোমাৰ নাম। [১৩]

এই সত্ৰত আবেলি আৰু গধূলি প্ৰসঙ্গত হৰে নাম গোৱা হয়। লালি নাম, গোটা নাম, আদিৰ দৰেই হৰে নামৰ প্ৰচলন আছে। এই নাম বিশেষ কিছুমান অনুষ্ঠানত গোৱা হয়।

হৰে নাম ঃ

১) হৰে হৰে হৰে (তিনিবাৰ)

ৰাম ৰাম ৰাম (তিনিবাৰ)

হৰে হৰে হৰে (তিনিবাৰ)

ৰাম ৰাম ৰাম (তিনিবাৰ)

হৰে হৰে হৰে (তিনিবাৰ)

ৰাম ৰাম ৰাম (তিনিবাৰ)

২) কৃষ্ণ হৰে ৰাম গোপাল গোবিন্দ (তিনিবাৰ)

কৃষ্ণ হৰে ৰাম গোপাল গোবিন্দ (তিনিবাৰ)

কৃষ্ণ হৰে ৰাম গোপাল গোবিন্দ (তিনিবাৰ)

৩) গোপাল গোপাল গোপাল গোবিন্দ (তিনিবাৰ)

গোপাল গোপাল গোপাল গোবিন্দ (তিনিবাৰ)

---

১২) সত্ৰত সংৰক্ষিত হাতে লিখা পুথি।
১৩) সত্ৰত সংৰক্ষিত হাতে লিখা পুথি।

গোপাল গোপাল গোপাল গোবিন্দ (তিনিবাৰ)

৪) গোপাল বন্ধৰ উদ্ধৰ গোবিন্দ গোবিন্দ (তিনিবাৰ)

গোপাল বন্ধৰ উদ্ধৰ গোবিন্দ গোবিন্দ (তিনিবাৰ)

গোপাল বন্ধৰ উদ্ধৰ গোবিন্দ গোবিন্দ (তিনিবাৰ) [১৪]

ব্ৰহ্ম সংহতিৰ এই সত্ৰত খনত দামোদৰ দেৱ ৰ এটি বিশেষ গীত আছে । এই গীত প্ৰাইবোৰ অনুষ্ঠানত গোৱা হয়। এই গীতৰ জৰিয়তে অনুষ্ঠানৰ সামৰণি কৰে।

দামোদৰ দেৱৰ গীত ঃ

জয় জয় দামোদৰ জগতৰ গুৰু

তুমি হে ঈশ্বৰ ভকত কল্পতৰু।

সদানন্দ গৃহে প্ৰভু ভৈলা অৱতাৰ

গৌতম কুলক কৰিলা উদ্ধাৰ।

সৰ্বেশ্বৰ ৰত্নাকৰ নামে দ্বীৰ্যবৰ

কণিষ্ঠ পুত্ৰৰ নাম থৈলা দামোদৰ।

মাতৃ শ্ৰাদ্ধ কৰো বুলি শংকৰক কহিলা।

ছয়মাহ যাত্ৰা কৰি ভাটিয়ে আহিলা।

পুৰে তুলসীৰ বাৰী পশ্চিমে পদশীলা।

পাটবাউসী সত্ৰ থাপি সৎ সঙ্গে ৰহিলা।

কহে দ্বীৰ্য ভট্টদেৱ আমি অল্পমতি।

দামোদৰ পদতলে ৰহোক ভকতি।।[১৫]

-ঃ পুৱাৰ নিত্য প্ৰসঙ্গৰ ক্ৰম ঃ -

১) হৰি-ধ্বনি দি পাঠক পাঠত বহিব।

২) পুৱাৰ গীত ঃ -

মোক উপদেশ দিয়াহে গুৰুদেৱ।

প্ৰভাত সময়ে নিদ্ৰা পৰিহৰি

ৰাত্ৰি বাস দুৰ কৰি।

সহস্ৰেক দল শুক্ল পদ্ম মধ্যে

যোগী চিন্তে নাম ধৰি।।

প্ৰসন্ন বদন সুন্দৰ নয়ন

বৰাভয় কৰ যুগ।

আনন্দ মুৰুতি সুপ্ৰসন্ন কান্তি

১৪) সত্ৰত সংৰক্ষিত হাতে লিখা পুথি।
১৫) সত্ৰত সংৰক্ষিত হাতে লিখা পুথি।

দেখি মিলে মনোৰঙ্গ।।

অন্তৰ্য্যামী হৰি   গুৰু ৰূপধৰি

কলিযুগে বিশেষত।

দামোদৰ নাম   অতি অনুপাম

লোকত ভৈলন্ত খ্যাত।।

গুৰুৰ চৰণ   সংসাৰ তাৰণ

জ্ঞানী চিন্তে সদা মনে।

অতি অল্পমতি   হৈয়া অৱনতি

দ্বিজ ভট্টদেৱে ভনে ।।[১৬]

৩) জাগৰণ গীত ঃ-

ও জাগৰে যাদৱচন্দ্ৰ ধেনু হাম্বৰাৱে।

সঙ্গেৰ বালক সবে তোমাক জগাৱে।।

দাম শ্ৰীদাম আদি যত গোপ বাল।

তেহ্ সমে বৃন্দাবনে চাৰা বৎসপাল।।

কালিন্দীৰ তীৰে তীৰে ফুৰা লীলা কৰি।

অঘ আদি দুষ্ট দৈত্য লীলায়ে সংহৰি।।

কহে দ্বিজ ভট্টদেৱে ভকতিৰ আশ।[১৭]

কৃষ্ণৰ চৰণ মনে কৰি অভিলাষ।।

৪) চলন ঃ-

ৰজনী প্ৰভাতভৈলা   তিমিৰ বিদুৰ গৈলা

পুৰ্ব দিশে উঠিলা তপন।

আভীৰ বালক গনে   আইস কৃষ্ণ বুলি ঘনে

ডাকয় তোমাক শ্যাম ধন।।

দাম শ্ৰীদাম বাল   লৈয়া নিজ নিজ পাল

সাজিলা গোষ্ঠক ৰঙ্গ মনে।

উঠা বাপু ৰাম কানু   হাতে লৈয়া শিঙা বেনু

পাল লৈয়া যাহ বৃন্দাবনে।।

ব্ৰজৰ জীৱন হৰি   ধেনু বৎস আগ কৰি

চলি গৈলা গোপ শিশু সঙ্গে।

মধুৰ বংশীৰ স্বৰে   ব্ৰজবাসী মন হৰে

১৬) অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা দামোদৰ দেৱ সংঘৰ অধিনস্থ, দামোদৰ গুৰু প্ৰকাশন, গোৱালপাৰা, পৃষ্ঠা - ১
১৭) অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা দামোদৰ দেৱ সংঘৰ অধিনস্থ, দামোদৰ গুৰু প্ৰকাশন, গোৱালপাৰা, পৃষ্ঠা - ২

গাৱে ভট্টদেৱ মন ৰঙ্গে ।।[১৮]

৫) নাম ডাকনি ঃ -

ৰাম কৃষ্ণ গোবিন্দ জয়।
জয় ৰাম কৃষ্ণ গোবিন্দ।
ৰাম কৃষ্ণ গোবিন্দ জয়।

৬) প্ৰথম শাৰীৰ ঘোষা ঃ-

(প্ৰথম)

পুহাইবাক দেখি নন্দৰ ঘৰণী
কৃষ্ণক লগাইলা মাত
উঠা উঠা বাপু কুৰুৱা ময়ুৰে
যোগান ধৰে তোমাক।।

(দ্বিতীয়)

ফেঁহু দিলা জালি উঠা বনমালী
ৰজনী প্ৰভাত ভৈলা।
বনৰ হৰিণা বনতে লুকাইলা
পক্ষী দশোদিশে গৈলা।।

(তৃতীয়)

উঠাহে ৰাম কানাই
জাগাহে কৃষ্ণ বলাই অঙ্গিনাতে বসি
বালকে ডাকহ
তোমাক লগ নাপাই ।।

(চতুৰ্থ)

উঠা উঠা হৰিএ চান্দ বদন
ও হৰি হৰি এ পদ্ম নয়ন
যশোৱা মাৱে ডাকৈ ঘনে ঘন
উঠা উঠা হৰি এ।।

(পঞ্চম)

উঠ হে পৰমানন্দ
ধেনু লৈয়া যাৱ।
সঙ্গৰ বালকে ডাকৈ

---

১৮) অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা দামোদৰ দেব সংঘৰ অধিনস্থ, দামোদৰ গুৰু প্ৰকাশন, গোৱালপাৰা, পৃষ্ঠা - ৩, ৪

আৰো যশোৰা মাৰ।।

(ষষ্ঠ)

উঠা হে ৰাম গোবিন্দ

জাগহে কৃষ্ণ গোবিন্দ।

হংস তুলি পাই

শীতল শয্যাই

কতেক পাৰহ নিন্দ ।।

(সপ্তম)

মাৱৰ বচন এ	*শুনিয়া কানু।*
ও হৰি হৰি এ	*জাগিয়ো কাণু*
হাতে তুলি লৈলা	*শিঙা-বেত বেনু*
মোহন কলীয়া এ	*মেলিলা ধেনু।।*

মাৱৰ বচন এ।[১৯]

৭) কাকুতি ঃ-

তুমি কৃপাময় হৰা মোৰ ভয় হৰি এ

মঞি মহামূঢ় ভকতিৰ নহোঁ পাত্ৰ।

কেৱল কৃপালু গুণক সুমৰি হৰি এ

পতিত পাবন নামক সুমৰো মাত্ৰ ।।

তোমাৰ ভকতি তেজিয়া কুমতি হৰি এ

সংসাৰ গৰ্ত্তত পৰি আছো চিৰকাল।

এভো কৃপা কৰা মোৰ বুলি ধৰা হৰি এ

কতনো নিকাৰ দেখিছা বন্ধু গোপাল ৰাম ৰাম।

তোমাৰ মায়ায়ে মোৰ শিৰে দি হৰি এ

তোমাৰ কটাক্ষে লভিয়া নৃত্য কৰয় ৰাম ৰাম।

তোমাৰ চৰণে শৰণ পশিলোঁ হৰি এ

মায়াক নিবাৰি দিয়োক মোক নিৰ্ভয় ৰাম ৰাম।

ভকতি নাজানো মিনতি নাজানো হৰি এ

শৰণে, পশিলোঁ তোমাৰ দেখি মহিমা ৰাম ৰাম।

মঞি মহাদীন তুমি দীনবন্ধু হৰি এ

মই পাতেকীৰ পাতেকৰ নাহি সীমা ৰাম ৰাম।

১৯) অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা দামোদৰ দেৱ সংঘৰ অধিনস্থ, দামোদৰ গুৰু প্ৰকাশন, গোৱালপাৰা, পৃষ্ঠা ৪,৫

শ্ৰৱন কীৰ্ত্তন স্মৰণ ভকতি হৰি এ
সমস্ত জীৱৰ আছে আত অধিকাৰ ৰাম ৰাম।
হেনয় সুগম ভকতি তেজিয়া হৰি এ
তোমাৰ মায়ায়ে মোক কৰি আছে ছন্ন ৰাম ৰাম।
তযু নিজ নাম সততে স্মৰিবোঁ হৰি এ
তোমাৰ একান্ত দাসৰ সঙ্গক যাইবো ৰাম ৰাম।
বিষয় বাসনা কৰি আমি হৰি এ
কথামৃত শুনি পৰম আনন্দ পাইবোঁ ৰাম ৰাম।[২০]

দশাৱতাৰ বৰ্ণন

৮) ঘোষা - ও কৃষ্ণ নাৰায়ণ জগত কাৰণ।
দশ ৰূপ ধৰি কৰা ভু ভাৰ হৰণ।

পদ -

নমো নাৰায়ণ নমো জনাৰ্দ্দন
ভগৱন্ত জগবাস।
অনাদি অনন্ত প্ৰভু ভগৱন্ত
নমো নমো হৃষীকেশ।।
মহা প্ৰলয়ৰ প্লাৱন সংহাৰ
জলমগ্ন বসুমতী।।
মৎস ৰূপ ধৰা বেদক উদ্ধাৰা
চৰণে কৰো প্ৰণতি।।
কুৰ্ম্ম ৰূপে তুমি পৃষ্ঠে লৈলা ভুমি
প্ৰলয়ৰ মহাভাৰ।
বিপুল আকাৰ জগত আধাৰ
প্ৰনামো পদে তোমাৰ।।
বৰাহ ৰূপত দন্ত শিখৰত
লগ্ন ভৈলা বসুমতী।
জয় জগদীশ জয় জগবাস
চৰণে কৰো প্ৰণতি।।
হিন্যকশিপু বিদাৰিলা ৰিপু
নৰসিংহ ৰূপ ধৰি।

২০) অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা দামোদৰ দেৱ সংঘৰ অদ্ধিনস্থ, দামোদৰ গুৰু প্ৰকাশন, গোৱালপাৰা, পৃষ্ঠা ৫,৬

আতি ভয়ঙ্কৰ ৰূপ তমস্কাৰ
সেৱোহু চৰণে পৰি।।
বামন ৰূপত বলি বিতাৰণ
মাগি তিনি পদ ভুমি।
নখ পৰশন গঙ্গা উতপন
বন্দোহু চৰণে নমি।।
ক্ষতিয়ৰ তেজে মহীতল মজে
অৱতাৰি পশুৰাম।
একাবিংশবাৰ ক্ষত্রিয় সংহাৰ
চৰণে কৰো প্ৰণাম ।।
দূৰ্বাদল-শ্যাম ৰঘুপতি ৰাম
দশানন বিনাশন।
কপি সহচৰ নাশ নিশাচৰ
চৰণে লৈলো শৰণ।।
মেঘ-শ্যাম বাস সুহাস্য বিলাস
হলায়ুধ বলৰাম।
গৌৰাঙ্গ মুৰুতি সৌম শান্ত কান্তি
চৰণে কৰো প্ৰণাম।।
যজ্ঞ-পশু বধ খণ্ডি বেদ পথ
বুদ্ধ ৰূপে অৱতাৰ।
হিংসা পৰিহৰ সত্যনিষ্ঠ ধীৰ
প্ৰণামো পদে তোমাৰ।।
হস্তে ধৰি অস্ত্র বিনাশিতে ম্লেচ্ছ
কলিযুগে অৱতাৰ।
কল্কী ৰূপধাৰী নমো পাপহাৰী
পদে কৰো নমস্কাৰ।।
এহিমতে হৰি দশৰূপ ধৰি
যুগে যুগে অৱতৰি।
পাপ বিনাশন সন্তক পালন
কৰা ভুমি-ভাৰ হৰি।।

পুৰ্ণব্ৰহ্মা কৃষ্ণ ভকতৰ ইষ্ট
ভগৱন্ত সৰ্ব্বময়।
লোকক কৃপাই নৰ তনু ল'ই
ধৰাতলে জনময়।।
দ্বিজ ভট্টদেৱ পদে কৰি সেৱ
স্মৰি সদা কৃষ্ণ নাম।
গাৱে অবিৰত কৃষ্ণ লীলামৃত
ডাকি বোলা ৰাম ৰাম ।।[২১]

৯) ঘোষা যত্নৰ পৰা কমপক্ষেও এটা "ঘোষা" গাব।

দিহা - *ও হৰি প্ৰভু দামোদৰ শৰণ চাওঁ ৰক্ষা কৰা মোক।।*

জয় দামোদৰ কৃপাৰ সাগৰ
মোক কৃপা কৰা তুমি
তুমি বিনা মোৰ আন বন্ধু নাহ
সত্যে সত্যে কৈলোঁ আমি।।
সংসাৰৰ তাপ সহিব নোৱাৰো
কত চাহি আছা ৰঙ্গ।
প্ৰভো কৃপা কৰা দাস বুলি ধৰা
দিয়োক সাধুৰ সঙ্গ।
মুকুতিৰ পতি লভিয়া কুমতি
সংসাৰত গৈলোঁ তল।
তযু সেৱা বিনা মোক উদ্ধাৰিব
আনৰ নাহিকে বল।
জয় জয় কৃপা ময় ভগৱন্ত
অনন্ত সুখৰ ধাম।
কৃপা কৰা হৰি লৈয়ো দাস কৰি
জপিবো তোমাৰ নাম।
তোমাৰ নামৰ অতৰ্ক মহিমা
মুকুতৰো হৰে মন ।
মুকুতি লভিয়া শ্ৰীমন্ত নাৰদে
নামৰ কৰে কীৰ্ত্তন।

২১) অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা দামোদৰ দেৱ সংঘৰ অধিনস্থ, দামোদৰ গুৰু প্ৰকাশন, গোৱালপাৰা, পৃষ্ঠা ৬,৭,৮

কীৰ্ত্তনৰ ৰস　　　　পৰম অদ্ভুত
মুকুতিক থৰে ঠেলি।
নাম সুধা সিন্ধু　　　　তাত বুৰ দিয়া
যিটো নৰে কৰে কেলি।।
যিটো গাৱে নাম　　　　তাহাৰ পিছত
কৃষ্ণ ফুৰে নাম শুনি।
আপুনাৰ নাম　　　　আপুনি শুনিয়া
থাকন্ত বিস্ময়ে গুণি।।[২২]

১০) সম্বৰণ ঃ

কৃষ্ণ ৰাম কৃষ্ণ ৰাম কৃষ্ণ কৃষ্ণ কৃষ্ণ ৰাম।
ৰাম ৰাম ৰাম হৰি এ ৰাম হৰি এ ৰাম হৰিএ
দামোদৰ, দেৱ দামোদৰ, দেৱ দামোদৰ দেৱ দামোদৰ।।[২৩]

১১) জয়ধ্বনি　*১ম - জয় কৃষ্ণক স্মৰি হৰিবোল।*
২য় - জয় নাম ধৰ্মক স্মৰি হৰিবোল।
৩য় - জয় গীতা ভাগৱতক স্মৰি হৰিবোল।
৪ৰ্থ - জয় প্ৰভু দামোদৰ দেৱক স্মৰি হৰিবোল।
৫ম - সবাৰো গুৰু বৈষ্ণৱক স্মৰি হৰিবোল।।

১২) নাম স্মৰণ ঃ

১৩) পাঠকৰ কৰণীয় পাঠ ঃ

সংসাৰ সাগৰে হৰি ফুৰো চিৰকাল।
কতনো নিকাৰ ভুঞ্জো বান্ধব গোপাল।।
তুমি মোক পদতলে যদি দিয়া বাস।
মায়াৰ ভাৱনা ভাঙ্গিবাক আছে আশ।।
শুনা সভাসদ ইটো কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন।
সততে মনত স্মৰা বিষ্ণুৰ চৰণ।।
ইটো কলি যুগে দেখা ধৰ্ম্ম ভৈলা ছন্ন।
হৰিৰ কীৰ্ত্তন কৰি শুদ্ধ কৰা মন।। [২৪]

১৪) হৰি ধ্বনি দি পাঠক পাঠৰ পৰা উঠিব।

---

২২) অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা দামোদৰ দেৱ সংঘৰ অধিনস্থ, দামোদৰ গুৰু প্ৰকাশন, গোৱালপাৰা, পৃষ্ঠা ৯
২৩) অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা দামোদৰ দেৱ সংঘৰ অধিনস্থ, দামোদৰ গুৰু প্ৰকাশন, গোৱালপাৰা, পৃষ্ঠা ৯,১০
২৪) অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা দামোদৰ দেৱ সংঘৰ অধিনস্থ, দামোদৰ গুৰু প্ৰকাশন, গোৱালপাৰা, পৃষ্ঠা ১০,১১

-ঃ আবেলিৰ নিত্য প্ৰসঙ্গ ঃ-

১) হৰি ধ্বনি দি পাঠক পাঠত বহিব।

২) নাম ডাকণি ঃ-

কৃষ্ণ ৰাম কৃষ্ণ ৰাম।

কৃষ্ণ ৰাম কৃষ্ণ ৰাম।।

ৰাম ৰাম ৰাম কৃষ্ণ ৰাম কৃষ্ণ ৰাম।।

৩) প্ৰথম শাৰীৰ ঘোষা ঃ-

(প্ৰথম)

হে দৈবকীৰ বালা।
গলে কদম্বৰ মালা
বৈকুণ্ঠ ছাৰিয়া বান্ধৱ কৃষ্ণ
গোকুলে পাতিলা খেলা।

(দ্বিতীয়)

ব্ৰহ্মা হৰে যাক ধিয়ানে নপায়
অনন্তে নপাৱে অন্ত।
গোপ - শিশু সঙ্গে ধেনু ছাৰি ফুৰে
সেহি দেৱ ভগৱন্ত ।।

(তৃতীয়)

পূৰ্ণ ব্ৰহ্মা হৰি গোকুলে আসিয়া
দধি চুৰ কৰি খাই।
ভকতিৰ বলে যশোৱা বান্ধই
যাৰ আদি অন্ত নাই ।।

(চতুৰ্থ)

কিনু লীলা পাতিলা গোপাল হৰি গোকুলত
ভাণ্ড ভাঙি লৱনু খাইলা গোপীৰ গৃহত।।

(পঞ্চম)

কিনু লীলা কৰি ভ্ৰমিয়া ফুৰাহা বৈকুণ্ঠক পৰিহৰি
যশোৱাৰ ঘৰে বন্ধন লৈলাহা ভকত বৎসল হৰি।

(ষষ্ঠ)

চাৰি বেদে যাৰ অন্তক নপায়

ব্ৰহ্মাই নপাইলা ওৰ।

হেন কৃষ্ণ দেৱ গোপীৰ গৃহত্

কৰিলা লৱনু চোৰ।

(সপ্তম)

এ জয় হৰে জয় হৰে হৰে।

বৈকুণ্ঠৰ নাথ ফুৰে গুৱালৰ ঘৰে।।

(অষ্টম)

গোকন্ধ পাশে বান্ধিলা আনি।

লয়নু চোৰ বুলি যশোৱা ৰাণী।।

(নৱম)

নন্দে আসিয়া বান্ধ মেলিয়া

ধুলা জাৰি কোলে লৈলা।

দেখি দাম জৰি ব্ৰজেৰ সুন্দৰী

দামোদৰ নাম থৈলা।[২৫]

৪) ঘোষা ৰত্নৰ পৰা কম পক্ষেও এটা ঘোষা গাব।

দিহা - *নমো নমো দামোদৰ জগতৰ ঈশ্বৰ।*

ভকতৰ প্ৰাণধন সন্ত সাৰোবৰ।।

পদ - *নমো কৃষ্ণ নমো কৃষ্ণ নমো নিৰঞ্জন।*

প্ৰপন্ন জনৰ তুমি ভয় নিস্তাৰন।।

গোপাল গোবিন্দ নমো মুকুন্দ মুৰাৰি।

যশোদা নন্দন নমো গোকুল বিহাৰী।

সংসাৰ সাগৰে হৰি ফুৰো চিৰকাল।।

কতনো নিকাৰ ভুঞ্জো বান্ধৱ গোপাল।।

তুমি মোক পদতলে যদি দিয়া বাস।

মায়াৰ ভাৱনা ভাঙ্গিবাক আছে আশ।।

শুনা সভাসদ ইটো কৃষ্ণৰ কীৰ্ত্তন।

সততে মনত স্মৰা বিষ্ণুৰ চৰণ।।

ইটো কলি যুগে দেখা ধৰ্ম্ম ভৈলা ছন্ন।

হৰিৰ কীৰ্ত্তন কৰি শুদ্ধ কৰা মন।

কহয় গোপাল মিশে হৰি দেৱ সাৰ।।

---

২৫) অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা দামোদৰ দেৱ সংঘৰ অধিনস্থ, দামোদৰ গুৰু প্ৰকাশন, গোৱালপাৰা, পৃষ্ঠা ১২

ৰাম ৰাম বুলি তৰা সংসাৰ নিকাৰ।[২৬]

৫) সম্বৰণ - *কৃষ্ণ ৰাম নাৰায়ণ এ গোবিন্দ বাসুদেৱ।*

গোবিন্দ গোবিন্দ এ হে গোবিন্দ বাসুদেৱ।

নাৰায়ণ নাৰায়ণ জয় নমো নাৰায়ণ।

গোপাল গোপাল হৰি দিয়া অভয় চৰণ।।

কতনো নিকাৰ ভুঞ্জো বান্ধৱ গোপাল।।[২৭]

৬) জয়ধ্বনি -

৭) নাম স্মৰণ -

৮) পাঠকৰ কৰণীয় পাঠ -

শৰণে পশিলোঁ হৰি তুমি দয়াময়।

যেন তয়ু পাদ পদ্মে ৰতি নচাৰয়।।

হে কৃষ্ণ কৃপাময় জীৱৰ শৰণ।

তুমি বিনা নাহি ইটো ভৱ নিস্তাৰণ।।

ভজো তয়ু পাদ পদ্ম মকৰন্দ ৰস।

দাস কৰি লৈয়ো নকৰিবা মায়া বশ।।

তয়ু পাদ পদ্ম হৃদয়তে সদা থৈবোঁ।

কৃষ্ণ ৰাম গোপাল গোবিন্দ লৈবোঁ।।[২৮]

৯) হৰি ধবনি দি পাঠক পাঠৰ পৰা উঠিব ।

-ঃ সন্ধিয়াৰ নিত্য প্ৰসঙ্গৰ ক্ৰম ঃ -

১। হৰি ধবনি দি পাঠক পাঠত বাহিব।

২। প্ৰথমে এটা বৰগীত গাব -

আৰে গোপাল গৃহে গোধুলি সময়।

সজল জলদ শ্যাম ভুৱন ভুলায়।।

আগে ধেনু পাছে কানু গোপাল আৰে ঘৰে।

নন্দ-যশোৱা আৰে গোপাল চাহিবাৰে।।

গোধুলি ধুসৰ আতি দেখি সৰ্বকায় ।

কোলে তুলি নন্দ-ৰাণী বদন চুম্বয়।।

কহে ভট্টদেৱ কৃষ্ণ দাস শিশু মতি।

জনমে জনমে হৌক কৃষ্ণত ভকতি।।

ধেনু চাৰিয়া আইলা সুন্দৰ কানাই।

---

২৬) অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা দামোদৰ দেৱ সংঘৰ অধিনস্থ, দামোদৰ গুৰু প্ৰকাশন, গোৱালপাৰা, পৃষ্ঠা ১৩
২৭) অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা দামোদৰ দেৱ সংঘৰ অধিনস্থ, দামোদৰ গুৰু প্ৰকাশন, গোৱালপাৰা, পৃষ্ঠা ১৪
২৮) অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা দামোদৰ দেৱ সংঘৰ অধিনস্থ, দামোদৰ গুৰু প্ৰকাশন, গোৱালপাৰা, পৃষ্ঠা ১৫

জগজন ৰঞ্জন ভুৱন ভুলায়।।

বৎস সব আগ কৰি সখীগণ সঙ্গে।

ৰাণী যশোৱা মাই নাচয় ৰঙ্গে ।।

ধেনু সৱ আসে ধায়া ধৱল ধূলায়।

কৃষ্ণ মুখ চন্দ্র দেখি নয়ন জুৰায়।

ভৱ ভয় ভঞ্জন হৰিপদে মতি।

দ্বিজ ভট্টদেৱে গায় মুকুখমতি ।।[২৯]

৩। নাম ডাকনি

১ তাল -	কৃষ্ণ হৰে হৰে হৰে ৰাম ৰাম ৰাম।
	হৰে হৰে ৰাম ৰাম হৰে হৰে ৰাম ।।
	হৰে ৰাম ৰাম হৰে হৰে ৰাম ৰাম।
	হৰি এ ৰাম হৰি এৰাম হৰি ৰাম।।
২ তাল -	কৃষ্ণ হৰে ৰাম গোৱিন্দ গোৱিন্দ গোৱিন্দ।
	গোৱিন্দ হৰে কৃষ্ণ হৰে ৰাম।
খৰতাল -	গোৱিন্দ গোপাল গোৱিন্দ গোপাল।
	গোৱিন্দ এ গোপাল গোপাল।
	গোৱিন্দ গোপাল।।

৪) প্ৰথম শাৰীৰ ঘোষা -

(প্ৰথম)

কানাই বোলে বলাই ভাই ঝান্টে তুলা খেলা।

এ হে গোধুলি ভৈলেক ধেনু নিব লাগে চলা।

(দ্বিতীয়)

গোপ শিশু গণে ধেনু আনিলা কঞ্চাই।

ধেনু বৎস আগ কৰি চলিলা কানাই।।

(তৃতীয়)

আগে ধেনু পাছে কানু আৰো বলোৰাম।

চৌভিতি বেঢ়িয়া চলে গোপ শিশু চাম।।

(চতুৰ্থ)

গোধুলি গোধন লই চলে নাৰায়ণ।

আভীৰ ৰালক চলে ছাৰি বৃন্দাৱন।।

ব্ৰজক চলিলা যেৰে।

গোধূলি উঠিলা গগন পুৰিলা

নেদেখয় কাকো কেৰে।।

(পঞ্চম)

শিঙা বাৰে শঙ্খ বাৰে হেম্বলাৰে ধেনু।

গোধূলি গোধন লই আহে ৰাম কানু ।।

(ষষ্ঠ)

পদুলি পদুলি লই ধুপ-দীপ-বাতি।

সাজিলা মাঙ্গল্য সবে ব্ৰজৰ যুৱতী।।

(সপ্তম)

পদুলি ওলাই যশোৱা ৰোহিনী

আছে দুয়ো বাট চাই।

সুৰ্য্য-অস্ত গৈলা সন্ধ্যা আসি ভৈলা

নাসিলা ৰাম কানাই ।।

(অষ্টম)

দুৰতে দেখিলা গোধুলি ধুলি

শুনাহা মুৰুলী ধ্বনি।

যশোৱাই কহই শুনালা ৰোহিনী

আহে ৰাম নীলমণি।।

(নৱম)

গোধূলি গোপাল আৰে

মোহন মুৰলী বাৰে।

গোকুলৰ নাৰী

ওলাই শাৰী শাৰী

বেঢ়িয়া বেঢ়িয়া চাৰে ।।

(দশম)

গোধূলি সময় ৰাম দামোদৰ

ধেনু বৎস সব আৰে।

ধূপ-দীপ ধৰি ব্ৰজৰ সুন্দৰী

মঙ্গল আৰতি গাৰে।।

(একাদশ)

আহে গোপাল গৃহে গোধূলি সময়।

সজল জলদ শ্যাম ভুৱন ভুলায়।।

(দ্বাদশ)

ৰোহিনী যশোৱা আগবাঢ়ি আসি

ৰাম কৃষ্ণক কোলে লৈলা।

পৰম স্নেহত শিৰক চুম্বন্ত

ব্ৰহ্মানন্দ সুখ পাইলা।।

(এয়োদশ)

গোধূলি ধুসৰ আতি দেখি সৰ্ব্ব কায়।

কোলে তুলি নন্দ-ৰাণী বদন চুম্বয়।।

(চতুৰ্দ্দশ)

ধেনু বৎস বৃষক বান্ধিলা ঠাই ঠাই।

(এহে) ধেনু বৎস বৃষক বান্ধিলা ঠাই ঠাই।।

গৃহক চলিলা ৰাম কৃষ্ণ দুই ভাই।

(পঞ্চদশ)

স্নান কৰি ৰাম কৃষ্ণ আঙ্গিনাই বসিলা।

ক্ষীৰ সৰ লৱনু মাৱে ভুঞ্জিবাক দিলা।।

(ষোড়শ)

যশোৱা সুন্দৰী পাছে কৰিলা বন্ধন।

আনন্দে ভুঞ্জিলা অন্ন ৰাম নাৰায়ণ।।

(সপ্তদশ)

ভোজন কৰিয়া কৃষ্ণে আচন্ত কৰিলা।।

কুৰ্পৰ তাম্বুল মাৱে যোগান ধৰিলা।।

(অষ্টাদশ)

শীতল শৰঞ্জ্যাত কৃষ্ণে কৰিলা শয়ন।

গন্ধ তৈল দিয়া মাৱে ঝাণ্টিলা চৰণ ।।[২৯]

৫) প্ৰসঙ্গ মালাৰ পৰা কম পক্ষেও এটা ঘোষা গাব।

জয় দামোদৰ কৃপাৰ সাগৰ

মোক কৃপা কৰা তুমি।

---

২৯) অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা দামোদৰ দেৱ সংঘৰ অধিনস্থ, দামোদৰ গুৰু প্ৰকাশন, গোৱালপাৰা, পৃষ্ঠা ১৬,১৭,১৮

তুমি বিনা মোৰ আন বন্ধু নাহ

সত্যে সত্যে কৈলো আমি।।

সংসাৰৰ তাপ সহিবে নোৱাৰো

কত চাহি আছা ৰঙ্গ।

প্ৰভো কৃপা কৰা দাস বুলি ধৰা

দিয়োক সাধুৰ সঙ্গ।।

মুকুতিৰ পতি লভিয়া কুমতি

সংসাৰত গৈলোঁ তল।

তজুসেৱা বিনা মোক উদ্ধাৰিব

আনৰ নাহিকে বল।।

জয় জয় কৃপা ময় ভগৱন্ত

অনন্ত সুখৰ ধাম।

কৃপা কৰা হৰি লৈয়ো দাস কৰি

জপিবু তোমাৰ নাম ।।

তোমাৰ নামৰ অতৰ্ক মহিমা

মুকুতৰো হৰে মন।

মুকুতি লভিয়া শ্ৰীমন্ত নাৰদে

নামৰ কৰে কীৰ্ত্তন।।

কীৰ্ত্তনৰ ৰস পৰম অদ্ভুত

মুকুতিক থৰে ঠেলি।

নাম সুধা সিন্ধু তাত বুৰ দিয়া

যিতো নৰে কৰে কেলি।।

যিতো গাৱে নাম তাহাৰ পাচত

কৃষ্ণে ফুৰে নাম শুনি।

আপুনাৰ নাম আপুনি শুনিয়া

থাকন্ত বিস্ময়ে গুণি।।[৩০]

৬) প্ৰসঙ্গ মালাৰ পৰা কম পক্ষেও এটা ঘোষা গাব।

কৃষ্ণ নাম চিন্তামণি চিদানন্দময়।

পূৰ্ণ ব্ৰহ্মা পৰাপৰ পৰম আশ্ৰয় ।

নামে কৃষ্ণ নুহি জানা তিলেক অন্তৰ।

---

৩০) অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা দামোদৰ দেৱ সংঘৰ অধিনস্থ, দামোদৰ গুৰু প্ৰকাশন, গোৱালপাৰা, পৃষ্ঠা ১৯

পূৰ্ণ ব্ৰহ্মা কৃষ্ণ আছে নামৰ ভিতৰ ।।
যেহি নাম সেহি ৰাম ভজা নিষ্ঠ কৰি।
নাম সমে হৰি আছে নিজ ৰূপ ধৰি।।
নামে সত্য নামে বিষ্ণু নামে ব্ৰহ্মা সাৰ।
চাৰি বেদে সাৰ কৃষ্ণ মন্ত্ৰ নাহি আৰ।।
কলি যুগে কৃষ্ণ পূৰ্ণ কৃষ্ণ দীন ৱন্ধু।
দাস মই পৰু পাৰে তাৰা ভব সিন্ধু।
হে কৃষ্ণ নাৰায়ণ জীৱেৰ জীৱন।
নামাগোহো আন ধন দিয়া নাম ধন।[৩১]

৭। সম্বৰণ - * হৰে নাৰায়ণ কৃষ্ণ ৰাম হৰি।
কৃষ্ণ ৰাম হৰি কৃষ্ণ ৰাম হৰি ।।
ৰাম ৰাম হৰি ৰাম ৰাম হৰি।

* দামোদৰ দেৱ দামোদৰ দেব।
জয় কৃষ্ণ ৰাম কৃষ্ণ কৃষ্ণ ৰাম।
কৃষ্ণ ৰাম কৃষ্ণ ৰাম কৃষ্ণ ৰাম।
ৰাম নাৰায়ণ হৰি হৰি ৰাম ।।

* ৰাম হৰি ৰাম ৰাম হৰি ৰাম।
হৰে ৰাম হৰে ৰাম হৰে ৰাম
হৰি ৰাম ৰাম ৰাম হৰি ৰাম ।।[৩২]

৮) পাঠকৰ কৰণীয় -

কি মতে ধৰিবো নাম মঞি পাপী মন্দ।
একে মুখে মোৰ আৰ নুগুছে আনন্দ ।।
তথাপি নেৰিবো নাম কৰিছো ভৰসা ।
সন্তৰ সঙ্গতি দিয়া পূৰা মোৰ আশা।
শুনা সদা ঘোষা ৰত্ন কৃষ্ণৰ চৰিত্ৰ ।
কলি যুগে আত পৰে লাহি আন হিত।
ইটো ঘোৰ কলি যুগে আন ধৰ্ম্ম নাই
সৰ্ব্ব ধৰ্ম্ম থাকয় নামৰ মুখ চাই ।
হেন জানি কৰ্ম্ম-ধৰ্ম্ম গৰ্ব্ব দূৰে থৈয়া।
কেৱল কৃষ্ণৰ নাম সন্ত সঙ্গে লৈয়া।।

---

৩১) অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা দামোদৰ দেৱ সংঘৰ অধিনস্থ, দামোদৰ গুৰু প্ৰকাশন, গোৱালপাৰা, পৃষ্ঠা ২০,২১
৩২) অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা দামোদৰ দেৱ সংঘৰ অধিনস্থ, দামোদৰ গুৰু প্ৰকাশন, গোৱালপাৰা, পৃষ্ঠা ২১,২২

কহয় গোপাল মিশ্রে কৃষ্ণ হৰি নাম।

উচ্চ কৰি মুখ ভৰি বোলা ৰাম ৰাম।।[৩৩]

৯) জয়ধ্বনি -

৩.০৬.০২ দধি মথনৰ নামৰ ক্ৰম ঃ

পদ ছন্দ -

১) গোবিন্দাই মো এ হৰিয়ে ৰাম জয়,
আপুনি যশোদা নন্দেৰ ঘৰনি,
দধি মথিবাক যাই হে।
ঘিউ বাতি লৈ কৃষ্ণাই মাতো গৈ,
অহা অহা গোপী সৱে দধি মথুগৈ।
ৰাম বনমালি গোপাল বনমালি,
ভক্ত সবে দধি মথে জল যমুনাৰ জলে।
ৰাম ব'ল ব'ল গোপাল ব'ল ব'ল,
মথুতে মথা জাৰি ধুনা উথি গ'ল।
হৰি য়ে ৰাম জয় ৰাম হৰি।
২) দধি মথেহে মথে দধি যশোদা সুন্দৰী,
কোলাত কৃষ্ণাই কান্দে বাগৰি বাগৰি।
দধি মথে হে,
মথে দধি মথি বাক লাগে।
দধিক মথুটে যশোদায়ে গাঁৱে গীত,
মথে দধি ঐ ৰাম হৰি গুণ গাই।
গকুল গোপিসৱে আনন্দ কৰিছে,
মথনি মথে জযু মতি মাৰে।
হৰি গুণ গাঁৱে বয়ন মিলায়ে,
হৰি ৰাম জয় ৰাম হৰি।
৩) যশোদাৰী অই আই লৰা কান্দে তোমাৰ,
ঐ কান্দক কাতক বাপু কৃষ্ণাই দধি মথোগৈয়ে হে।
যশোদাৰী লাগিছে দধি মথি বাক,
ঐ উথলী পৰে দৈ লাগে ৰাখি বাৰে।
যশোদাৰী দধি মথে মথনী ঘিৰে ঘিৰাই,

৩৩) অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা দামোদৰ দেৱ সংঘৰ অধিনস্থ, দামোদৰ গুৰু প্ৰকাশন, গোৱালপাৰা, পৃষ্ঠা ২৩

ঐ বাৰিষা কালত মেঘে গিৰে গিৰাই।

শুনিয়া ঘতে ভৰাই,

চল চল সখি হে বৃন্দাবনে গল।

হেৰালে কলিয়া কানাই বিচৰিয়া যাই,

হৰিয়ে ৰাম জয় ৰাম হৰি।

৪) স্তন দিয়া ৰাম যশোদা মাৰ পেটত লাগে ভোক।

লাগে যে লাগক বাপু কৃষ্ণাই দধি মথো গৈয়ে।

নেকান নেকান বাপু কৃষ্ণাই আমাৰ আজৰি নাই।

ৰাধাই ৰাধক বাতাই বাতক দধি উথলি যাই।

কৃষ্ণাই ঐ বাপু কৃষ্ণাই কোনে বন্দী কৰে তুক।

জুৰুলা অৰ্জুনে উঘলী পৰে কৃষ্ণাই দধি মোৰে।

কান্দিতে যাই যদু কা যাই।

লৱণ নেখাই ভাৰ পদে কৰে অপমানে।

ধাতু ঘাই ধাতু ঘাই যায় পাছে পাছে।

লগ পালে যি কৰিম মোৰ মনত আছে।

গোপাল পলাই যাই খিৰ লৱন খাই।

হাতে ধৰি লোৰাই আনে যশোদাৰ ঘৰে।

হৰিয়ে ৰাম জয় ৰাম হৰি।

৫) আজি গোপীনাথ মাৰব হাতে ।

চেতন এৰণ নাই।

দেখি দামোদৰ সুন্দৰি।

নামে দামোদৰ থৈয়ে।

দধি মথিবাক নেপাই যশোদা।

কৃষ্ণাই আমনি কৰে।

আগ ভেটি ভেটি নন্দেৰ নন্দেৰ নন্দন।

মথনি মাৰিতে ধৰে।

ধৰিয়া আনি বান্ধি থৈছে।

পিঠিত মাৰি মাৰি।

যানা যেন কৃষ্ণ নেখাই লাৰু।

নেখাব গোপিনিৰ ঘৰে।

দধি চোৰ কৃষ্ণাই ঐ দধি চোৰ কৰি খাই।
উৰলে কংকালে বান্ধি থৈছে কলৈ পলাই যাব।
কি খাইলা কৃষ্ণাই ঐ খালো তেঙা দৈ।
সি কাৰণে বান্ধি থৈছে গৰু পঘা লৈ।
হৰিয়ে ৰাম ৰাম জয় ৰাম হৰি ।
৬) কৃষ্ণাই পলাই যাই যশোদা খেদই মুকলি হৈলন্ত চুলি,
দুয়ো চকু মুদি কন্দিলা ৰাম মাৰ দুধ পাইব বুলি।
শৰীৰ কংকাল জেমা জৰে দাৰুন যশোদা মাৰে।
যতেক বান্ধি ততেক তোটে
দুই দুই আঙুল নাতে।
ৰধিকাই ললে দধি পাহাৰ কৃষ্ণাই ভেতে বাতে,
আমি পহে চলি নন্দেৰ নন্দন মই যাও মথুৰা হাতে।
কলৈ যাও ৰধাহে পহাৰ নমাই যাও,
দৈ হলে নেলাগে লবন হলে খাই।
ঐ ৰাম ঐ ৰাম ঐ যদু মনি,
হাতত বৃন্দাবন ৰাম কৃষ্ণ হৰে।
হৰিয়ে ৰাম জয় ৰাম হৰি ।[৩৪]

দুলড়ি চন্দ্র ঃ

১) লউৰে দধিৰ ভাৰ, ঐ মথুৰাক যাওঁ নাবৈ।
নোলোৰা দোধিৰ ভাৰ, ঐ আনকে জুৰাও নাবৈ।
সোণৰে মেকিয়া জাৰি, ঐ ৰূপৰে বাহুকা নাবৈ।
কানাই কণ্ঠে ভাৰ দিয়া, ঐ লৰিলে ৰাধিকা নবৈ।
হৰিয়ে ৰাম জয় ৰাম হৰি।
২) কানাই বোলে ৰাধিকা, বৰ দুখ গাও নাবৈ।
কদম তলে ভাৰ দিয়া, ক্ষনেক জিৰাও নাবৈ।
ভাৰ বহুতে ভাৰ বহুতে, কান্দে গৈলা ফুতি নাবৈ।
হৰিয়ে ৰাম জয় ৰাম হৰি।
৩) লাসে লাসে কৰে পাৰ, ঐ তুপিত পৰে মুল্য নাবৈ।
আজি হাতে দধি নাই, ঐ চাৰি পোন মুল নাবৈ।
দৈ নাই দুগ্ধ নাই, ঐ ভান্দ শাৰি শাৰি নাবৈ।

৩৪) সত্ৰত সংৰক্ষিত হাতে লিখা পুথি

শুদা ভান্দ লাৰু চাৰু, ঐ ভান্দ শাৰি শাৰি নাবৈ।

হৰিয়ে ৰাম ৰাম জয় হৰি।

৪) মথুৰা হাতক লাগি, ঐ মেলিলে পহাৰ নাবৈ।

দধি দুগ্ধ ঘৃত মধু, ঐ বিকিলে অপাৰ নাবৈ।

তৃজগতৰ পতি হৰি, ঐ তৃজগতৰ পতি নাবৈ।

কিনো তপ সাধি পাইল, ঐ তৃজগতৰ পতি নাবৈ।

কহয়ে মাধৱ গতি, ঐ দিন হিন মতি নাবৈ।

জনমে জিনমে হৌক, ঐ ৰামতে ভকতি নাবৈ।

হৰিতে ভকতি নাবৈ কৃষ্ণতে ভকতি নাবৈ।

দধি মাথোঁ মই আঞ্চলতে ধৰা জল।

দধি মথি মথি মঠনি ঘিৰে।

হৰি হৰি ৰাম হে হৰিয়ে ৰাম ৰাম হৰি।

আমাৰ মধ্যে তই হলি কাল হৰি হৰি ৰাম হে।[৩৫]

৩.০৭ দধিমথনত অনুষ্ঠানত বাদ্যৰ ব্যৱহাৰ ঃ

দধি মথন অনুষ্ঠানত বাদ্যৰ ব্যৱহাৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশ। এই আধ্যাত্মিক অনুষ্ঠানটো সংস্কৃতি আৰু পৰম্পৰাগত নৃত্যগীতৰ সৈতে জড়িত। দধিমথন অনুষ্ঠান পালন কৰা প্ৰত্যেকটো দিনত গীতৰ সমান্তৰাল ভাৱে বিভিন্ন বাদ্যযন্ত্ৰৰ ব্যৱহাৰ দেখা যায় । এই বাদ্যযন্ত্ৰ সমূহ সত্ৰীয়া সংস্কৃতিৰ ব্যৱহৃত বাদ্য। সেই বাদ্যযন্ত্ৰ সমূহ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল -

১) খোল

২) ডবা

৩) তাল

৪) নেগেৰা

৫) মৃদঙ্গ

৬) দগৰ

৭) শংখ

৮) কালি

৯) ঘণ্টা

১০) কাঁহ

ক) খোল, মৃদঙ্গ ঃ খোল আৰু মৃদঙ্গ হ'ল মূলতে তাল বাদ্য। গীত আৰু নৃত্যৰ তালে তালে ইয়াৰ বজোৱা হয়। খোল বাদ্যই উৎসৱৰ গভীৰতা আৰু উল্লাস বৃদ্ধি কৰে । দধি মথন অনুষ্ঠানত পানী তোলা , গায়ন বায়ন আৰু

---

৩৫) সত্ৰত সংৰক্ষিত হাতে লিখা পুথি

ভাওনা প্ৰদৰ্শনত এই বাদ্যই বিশেষ ভূমিকা পালন কৰে ।

খ) তাল ঃ খোল, মৃদঙ্গ আৰু গীতৰ লগত তাল ৰক্ষা কৰি এই বাদ্য বজোৱা হয়। এই তালে গীতৰ লয়যুক্ত সুৰ সৃষ্টি কৰে । দধি মথনৰ গীত আৰু বিশেষকৈ নাম প্ৰসঙ্গ ত তাল মুখ্য বাদ্য হিচাপে ব্যৱহাৰ হয়।

গ) শংখ ঃ দধি মথন অনুষ্ঠানৰ আৰম্ভণি আৰু পানি তুলিবলৈ যোৱা স্থানত শংখ বজাই স্থান আৰু মানুহৰ মন পবিত্ৰ কৰা হয়।

ঘ) ডবা ঃ ডবা দধি মথন অনুষ্ঠানত ব্যৱহৃত অন্য এক পৰম্পৰাগত আৰু গুৰুত্বপুৰ্ণ বাদ্য। এই বাদ্য বিশেষকৈ লোকসংস্কৃতিক অনুষ্ঠান , ভাওনা , আৰু ভক্তিমূলক পৰিবেশত ব্যৱহাৰ কৰা হয়। জাননী আৰু সচেতনতাৰ ক্ষেত্ৰতো এই বাদ্যৰ ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

ঙ) নাগাৰা ঃ নাগাৰা বাদ্য শক্তি, গম্ভীৰতা আৰু পবিত্ৰতাৰ প্ৰতীক। দধি মথন, ভাওনা আৰু সত্ৰীয়া অনুষ্ঠানত নাগাৰা বজাই অনুষ্ঠানটোক গভীৰ ভাব-মূলক পৰিৰেশত লৈ যোৱা হয়।

চ) ঘন্টা ঃ ঘণ্টাৰ ধ্বনিৰে অশুদ্ধ শক্তি নাশ কৰে। ঘণ্টা বাদ্য কেৱল এক বাদ্যযন্ত্ৰ নহয়; ই এক আধ্যাত্মিক আহ্বান। দধি মথনৰ দৰে অনুষ্ঠানত ঘণ্টাৰ ধ্বনিয়ে পৰিবেশটো পবিত্ৰ, শুদ্ধ আৰু ভক্তিময় কৰি তোলে।

ছ) ডগৰ ঃ দধি মথন অনুষ্ঠানত ব্যৱহৃত অন্য এক বাদ্য হল ডগৰ। দধি মথন, ভাওনা আৰু নামঘৰ পৰিবেশত ডগৰৰ শব্দই , ধৰ্মীয়তা আৰু নাট্যৰ সৌন্দৰ্য বৃদ্ধি কৰে।

জ) কালি ঃ কালিৰ বাদ্যই অসমীয়া ধৰ্মীয় অনুষ্ঠানত ছন্দ, তাল আৰু ভক্তিভাৱ বঢ়ায়। দধি মথন অনুষ্ঠানত "খোল, মৃদংগ, তাল, ডগৰ, ঘণ্টাৰ, সৈতে মিলি এই বাদ্যৰ ধ্বনিয়ে ভক্তিৰসৰ পৰিবেশ সৃষ্টি কৰে।

এই অনুষ্ঠানৰ আৰম্ভণিতে নাট মেলাৰে পৰা শেষৰ দধিশাল ভঙালৈ প্ৰত্যেক দিনাই এনেবোৰ বাদ্যৰ ব্যৱহাৰ হয়। বিশেষকৈ ভাওঁনাৰ আৰম্ভণি নাট মেলাত, ভাওঁনাৰ আখৰাত, গায়ন বায়ন প্ৰদৰ্শন, পানী তুলিবলৈ যোৱা, নাট সামৰণি আদি কাৰ্যত বিশেষকৈ খোল, মৃদংগ, ঢোল, তাল, ঘণ্টা, ডগৰ, ডবা আদি বাদ্যৰ ব্যৱহাৰ দেখা যায়। খোলৰ সমানে সমানে মৃদংগ ব্যৱহাৰ এই অনুষ্ঠানত দেখা যায়। নাসাম বাপু সত্ৰৰ শাখা সত্ৰত পালন কৰা দধিমথন অনুষ্ঠানত মৃদংগৰ পৰিৱৰ্তে কেৱল মাত্ৰ খোলৰ ব্যৱহাৰ হয় আৰু তাৰ বিপৰীতে বকিয়াল নামঘৰত খোলৰ সমান্তৰালকৈ মৃদংগৰ ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়। বকিয়াল নামঘৰত মৃদংগৰ গায়ন বায়ন আৰু বৰ্তমানে মৃদংগৰ সমান্তৰালকৈ খোল ব্যৱহাৰ কৰি ভাওঁনা কৰা পৰিলক্ষিত হয় । খোল মৃদঙ্গৰ সমান্তৰাল ভাৱে ব্যৱহাৰ কৰা হয় তাল বাদ্য । নাম প্ৰসঙ্গত মূল বাদ্য হিচাপে তালৰ ব্যৱহাৰ হয় । ঠিক তেনেদৰে পানী তুলিবলৈ যোৱা অনুষ্ঠান আৰু দধিশাল সামৰা অনুষ্ঠানত, দগৰ, দবা, শংখ, কালি , নাগাৰা বা নেগেৰা আদি বাদ্যৰ প্ৰয়োগ কৰা হয় । দধি মথন অনুষ্ঠানৰ আৰম্ভণিৰ পৰা শেষলৈকে উপৰত উল্লেখ কৰা বাদ সমূহৰ ব্যৱহাৰে বিহুৰ আনন্দ উল্লাস ৰ পৰিৱৰ্তে অঞ্চলটোত এক আধ্যাত্মিক পৰিবেশৰ সৃষ্টি কৰে। এনেদৰেই এবছৰৰ বাবে এই অনুষ্ঠানৰ সামৰণি ঘটে।

তলত দধি মথন অনুষ্ঠানত খোল তালেৰে পৰিবেশন কৰা গায়ন - বায়নৰ চাহিনীৰ কিছু বোল উল্লেখ কৰা হল -

বহা চাহিনি - ১

ধেই	দাঁও	দাদাঁও	তাত	তাঁও	ss	ss	ss	
ধেই	দাঁও	দাদাঁও	তাত	তাঁও	ss	ss	ss	
ধেই	দাঁও	দাদাঁও	তাত	তাঁও	ss	ss	ss	
ধেন	দাঁও	ধেন	দাঁও	ধেন	দাঁও	ধেই	ss	
ধেন	দাঁও	ধেন	দাঁও	ধেন	দাঁও	ধেই	ss	তিনিবাৰ

ভাঙনি

ধেন	*থা*	*ও*	*ধেন*	*ss*	*থা*	*ও*
ধেন	*থা*	*ও*	*ধেন*	*ss*	*থা*	*ও*
ধেন	*থা*	*ও*	*ধেন*	*ss*	*থা*	*ও*
দা	*দা*	*ও*	*তাত*	*তাঁও*	*ss*	*তাঁও*
ss	*ss*	*ss*	*ধেই*	*ss*	*দাঁও*	*ss*
দ	*লি*	*ত*	*দাঁও*	*ধেই*	*ss*	*দাঁও*
দ	*লি*	*ত*	*দাঁও*	*ধেই*	*ss*	*খিত*
ধেই	*ss*	*খিত*	*ss*	*ধেই*	*ss*	*ss*

বহা চাহিনি - ২

ধে	*নি*	*দাঁও*	*ss*				
তা	*ত*	*ধে*	*নি*				
দাঁও	*ss*	*তা*	*ক*				
ধি	*না*	*ধি*	*না*				
তাত	*তা*	*ধে*	*নি*				
দাঁও	*ss*	*ss*	*ss*				
ss	*ss*	*খি*	*তি*				
দাঁও	*ss*	*তা*	*ক*				
খি	*তি*	*দাঁও*	*ss*				
তা	*ক*	*খি*	*তা*				
খি	*তা*	*তাত*	*তা*				
খি	*তি*	*দাঁও*	*ss*				
ধে	*নি*	*দাঁও*	*ধে*	*নি*	*দাঁও*	*তাত*	*তাঁও*
খি	*তি*	*দাঁও*	*খি*	*তি*	*দাঁও*	*তাত*	*তাঁও*

খি	*তি*	*দাঁও*	*খি*	*তি*	*দাঁও*	*তাত*	*তাঁও*
ধেই	*খিতা*	*খিতা*	*খিতা*	*খিখিতা*	*খি*	*তিতা*	*খিতা*
খি	*তি*	*দাঁও*	*খি*	*তি*	*দাঁও*	*তাত*	*তাঁও*
খি	*তি*	*দাঁও*	*খি*	*তি*	*দাঁও*	*তাত*	*তাঁও*
ধে	*নি*	*দাঁও*	*ধে*	*নি*	*দাঁও*	*তাত*	*তাঁও*
ধে	*নি*	*দাঁও*	*ধে*	*নি*	*দাঁও*	*তাত*	*তাঁও*
ধেই	*খিতা*	*খিতা*	*খিতা*	*খিখিতা*	*খি*	*তিতা*	*খিতা*

(বহুবাৰ বাজিব)

ভাঙনি বাজিব -

বহা চাহিনি - ৩

ধেই	*SS*	*ধেই*	*SS*	*ধেই*	*তিনি*	*দাঁও*	*SS*
ধেই	*SS*	*ধেই*	*SS*	*ধেই*	*তিনি*	*দাঁও*	*SS*
ধেই	*খিত*	*SS*	*ধেই*	*তিনি*	*দাঁও*	*SS*	*ধেই*
খিত	*SS*	*ধেন*	*থাও*	*ধেই*	*SS*	*ধেই*	*খিত*
SS	*ধেই*	*তিনি*	*দাঁও*	*SS*	*ধেই*	*খিত*	*SS*
ধেন	*থাও*	*ধেই*	*SS*	*তা*	*ধে*	*নি*	*তা*
ধে	*নি*	*দাঁও*	*SS*	*তা*	*ধে*	*নি*	*তা*
ধেন	*থাও*	*ধেই*	*SS*	*ধিন*	*SS*	*ধেই*	*SS*
ধেই	*SS*	*SS*	*SS*	*ধিন*	*SS*	*ধেই*	*SS*
ধিন	*ধেই*	*তাখি*	*তাত*	*খিতি*	*তাখি*	*তাঁও*	*SS*
খিতি	*দাঁও*	*তাত*	*তাঁও*	*খিতি*	*তাখি*	*তাক*	*ধিনা*[৩৬]

ভাঙনি বাজিব

৩.০৮ দধিমথনৰ সামৰণি অনুষ্ঠান ঃ

দধি শালৰ সামৰণি অনুষ্ঠান হৈছে অসমৰ প্ৰাচীন, ধৰ্মীয় আৰু সাংস্কৃতিক পৰম্পৰাৰে সমৃদ্ধ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ উৎসৱৰ অন্তিম পৰ্ব। এই অনুষ্ঠানৰ মাধ্যমে দধি মথন উৎসৱৰ সমাপ্তি ঘোষণা কৰা হয়, যি কেৱল এটি ধৰ্মীয় আচাৰেই নহয়, বৰং কৃষিজীৱন, সামাজিক একতা, আৰু বৈষ্ণৱ বিশ্বাসৰ গভীৰ প্ৰতিফলন।

নাসম বাপু সত্ৰৰ সত্ৰীয়া পৰম্পৰা অনুসৰি প্ৰায় চ'ত মাহৰ মাজ ভাগৰ পৰা আৰম্ভ কৰি ব'হাগ মাহৰ ১৫ তাৰিখলৈকে চলা অনুষ্ঠানটিৰ সামৰণি অনুষ্ঠানৰ মুল কাৰ্যসূচী হ'ল এখনি শ্ৰী কৃষ্ণ বা ৰাম কেন্দ্ৰিক ভাওঁনা । এই ভাওঁনা আদিতে ব্ৰজাৱলী ভাষাত হৈছিল যদিও বৰ্তমান সময়ত অসমীয়া ভাষাত লিখা ভাওঁনাৰ প্ৰচলন হে দেখা পোৱা যায় । শাখা সত্ৰত ভাওঁনা ৬ ব'হাগৰ দিনা ৰাতিলৈ পাতে আৰু ভাঁওনাৰ শেষত বেলি ওলোৱাৰ

৩৬) সত্ৰত সংৰক্ষিত হাতে লিখা পুথি

আগে আগে পুৰুষ সকলে একত্ৰিত হৈ পুনৰ দধিমথনৰ গীতেৰে শালখন ভাঙে আৰু এবছৰৰ বাবে এই অনুষ্ঠানটিৰ সামৰণি কৰে। সামৰণি সময়ৰ ক্ষেত্ৰত বকিয়াল অঞ্চলৰ তিনি ভাগ নামঘৰত শাখা সত্ৰত পতা দধিমথনৰ লগত পৃথকতা আছে। বকিয়াল অঞ্চলত তিনি ভাগ নামঘৰত ৬ ব'হাগৰ পৰিৱৰ্তে ৭ ব'হাগৰ দিনা ৰাতিলৈ এখনি ভাওঁনা পাতে আৰু ভাওঁনাৰ শেষত দধিশাল নাভাঙে ।১৪ ব'হাগৰ দিনালৈ নামঘৰৰ মজিয়াতে দধিশাল থাকে। ১৪ ব'হাগৰ দিনা পুনৰ পুৱাৰে পৰা নাম প্ৰসঙ্গ, কীৰ্ত্তন পাঠ, গায়ন বায়ন পৰিৱেশনৰ পিছত মহিলাসকলে দধিমথন কৰে আৰু তাৰ পিছত পুনৰ পুৰুষ সকলে দধিমথন কৰি এবছৰৰ বাবে এই অনুষ্ঠানটিৰ সামৰণি ঘটাই , দধিশাল নামঘৰৰ নিৰ্দিষ্ট স্থানত ৰাখি থয় ।অনুষ্ঠানটোৰ লগত জড়িত ৰাইজক সামৰণি অনুষ্ঠানে ঈশ্বৰ সন্তুষ্টিৰ ইংগিত দিয়ে বুলি মানুহৰ মুখে মুখে এক জনশ্ৰুতি আছে। দধি শাল উঠোৱাৰ লগে লগে এক নতুন আশাৰ সূচনা হয়, যাৰ মাজেৰে ভক্তসকলে আগন্তুক বৰ্ষৰ ধন, ধান লাভৰ বাবে আশীৰ্বাদ কামনা কৰে। আৰু এই অনুষ্ঠান সামৰি পেলাই সকলো ৰাইজে কৃষিকৰ্মৰ বাবে প্ৰস্তুতি আৰম্ভণি কৰে। এনেদৰেই নাসম বাপু সত্ৰ পৰম্পৰাত দধি মোথন অনুষ্ঠানৰ সামৰণি পৰে।

৩.০৮.০১ নাট প্ৰদৰ্শন ঃ

শংকৰদেৱ আৰু তেওঁৰেই শিষ্য সকলকেই আদি কৰি পৰৱৰ্তী সময়ত ধৰ্মীয় গুৰুসকলে ঈশ্বৰৰ লীলা মানুহক সহজে বুজাবলৈ নৃত্য গীত, বাদ্য, অভিনয়ৰ সংযোজনেৰে ভাওঁনাৰ সৃষ্টি কৰিছিল । অৱশ্যে সেই সময়ৰ ভাওঁনাৰ লগত বৰ্তমান সময়ৰ ভাওঁনাৰ দুই এক পাৰ্থক্য দেখা যায় যদিও একে উদ্দেশ্যে আগত ৰাখি বৰ্তমান সময়ত এই ভাওঁনাৰ প্ৰচলন হৈ আহিছে ।

দধি মথনৰ সামৰণি অনুষ্ঠান হিচাপে ভাওনা প্ৰদৰ্শন এক অত্যন্ত গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰু আনুষ্ঠানিক পৰ্ব, যি উৎসৱৰ অন্তিম পৰ্যায়ত অনুষ্ঠিত হয়। এই ভাওনা প্ৰদৰ্শনে সমগ্ৰ অনুষ্ঠানৰ ধৰ্মীয়, সাংস্কৃতিক আৰু আধ্যাত্মিক দিশৰ এক সংহত ৰূপ দাঙি ধৰে। নাসম বাপু সত্ৰৰ দধিমথনৰ লগত সংগতি ৰাখি ভাওঁনা পতাৰ নিয়ম আছে। আদিতে এই ভাওঁনা আছিল ব্ৰজাৱলী ভাষাৰ আৰু বৰ্তমানে দধিমথনৰ লগত সংগতি ৰাখি অসমীয়া ভাষাত ভাওঁনা প্ৰদৰ্শন কৰা হয়। দধিমথনৰ সামৰণি অনুষ্ঠান উৎযাপনত কৰা ভাওঁনাত ব্যৱহৃত বাদ্য হ'ল খোল, তাল, দবা, শঙ্খ আদি। নাসম বাপু সত্ৰৰ শাখা সত্ৰত বৰ্তমানেও নামঘৰৰ ভিতৰত বাঁহী বজাবলৈ দিয়া নহয়। অৱশ্যে বকিয়াল অঞ্চলৰ নামঘৰত বৰ্তমান ভাওঁনাত বাঁহীৰ ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ লৈছে । শাখা সত্ৰত ৬ ব'হাগৰ দিনা সন্ধিয়ালৈ আৰু বকিয়াল নামঘৰত ৭ ব'হাগৰ দিনা সন্ধিয়ালৈ ভাওঁনা পাতে। সেই দিনাৰ ভাওঁনাৰ পূৰ্বৰঙ্গ হিচাপে নাম প্ৰসঙ্গ, গায়ন বায়ন প্ৰদৰ্শন হয়। তাৰ পিছত নামঘৰৰ বা সত্ৰৰ মুৰব্বীজনে খোল, তাল সমন্বিতে মণিকূটৰ পৰা আগ কৰি থোৱা নাট ভাগ আনি দোহাৰক গতাই । তাৰ পিছত মঞ্চত প্ৰৱেশ হয় সূত্ৰধাৰ, সূত্ৰধাৰজন আহি নৃত্য গীত, শ্লোক ভটিমাৰ যোগেদি নাটখন দৰ্শকৰ আগত পৰিচয় কৰাই দিয়ে আৰু এনেদৰেই ভাওঁনাৰ কাৰ্য আৰম্ভ হয় । কাহিনীৰ অন্তত কল্যাণ খৰমান আৰু সৰ্বশেষত মুক্তি মঙল ভটিমাৰে ভাওঁনাৰ সমাপ্তি ঘটাই আৰু এনেদৰেই দধিমথন অনুষ্ঠানৰ সামৰণি অনুষ্ঠানৰ ভাওঁনা প্ৰদৰ্শিত হয় । এনেদৰেই নাসম বাপু সত্ৰ ৰ পৰম্পৰাগত উৎসৱ দধি মথনৰ সামৰণি পৰে।

দধি মথনত নাট প্ৰদৰ্শনে এই অনুষ্ঠানটোকে কেৱল এক ধৰ্মীয় আচাৰ নহয়, বৰঞ্চ লোকনাট্য আৰু

ধৰ্মীয় কলাৰ এক মিলন ক্ষেত্ৰ হিচাপে গঢ়ি তোলে। এই নাটকীয় উপস্থাপনাই দধি মথন উৎসৱক অধিক ৰঙীন, আকৰ্ষণীয় আৰু জনপ্ৰিয় কৰি তোলে।

৩.০৮.০২ দধি শাল ভঙা ঃ

দধি শাল ভঙা হৈছে দধি মথন অনুষ্ঠানৰ অন্তিম তথা সামৰণি পৰ্বৰ অন্যতম গুৰুত্বপূৰ্ণ ধৰ্মীয় আচাৰ। এই কাৰ্যটি উৎসৱৰ আনুষ্ঠানিক সমাপ্তি সূচোৱা এক পবিত্ৰ আচৰণ হিচাপে পৰিগণিত হয়।

ক) দধি শাল ভঙাৰ ধাৰ্মিক আৰু সাংস্কৃতিক তাৎপৰ্যসমূহ হ'ল -

১) পবিত্ৰ স্থানক পুনৰ মাটিত মিলাই দিয়া ঃ

অনুষ্ঠানৰ সময়ত দধি শালক এক দেৱালয়ৰ দৰে গণ্য কৰা হয়। শেষত ইয়াক ভাঙি পুনৰ প্ৰাকৃতিক অৱস্থালৈ উভতাই দিয়াটো শুদ্ধতাৰ নিদৰ্শন।

২) অহংকাৰ ভঙাৰ উপমা ঃ

একাধাৰে ইয়াক অহংকাৰ, মায়া, আৰু দেহ অভিমান ভঙাৰ প্ৰতীক হিচাপে ধৰা হয়। ই আত্মশুদ্ধি, বিনম্ৰতা, আৰু ধৰ্মপথত আগবাঢ়াৰ সংকেত।

৩) সামাজিক আৰু আধ্যাত্মিক বন্ধন ঃ

দধি শাল ভঙাৰ পিছত সকলোৰে মাজত প্ৰসাদ বিতৰণ বা সমূহ ভোজনৰ আয়োজন হয়, যি সমাজৰ ঐক্য গঢ়ি তোলে।

দধি শাল ভঙাৰ সময়ত কৰা ধাৰ্মিক কাৰ্য

১) গুৰু বা ভকতৰ দ্বাৰা ভাঙনি ঃ

সাধাৰণতে মথনকাৰী বা গুৰুজনৰ নেতৃত্বত এই শাল ভাঙা হয়।

২) গীতৰ প্ৰয়োগ ঃ

ভাঙনিৰ সময়ত দধি মথনৰ সম্পূৰ্ণ নাম গোৱা হয়।

৩) ভাঙনীৰ পিছত ভূমি শুদ্ধিকৰণ ঃ

নামঘৰৰ গাত খান্দি শাল প্ৰতিষ্ঠা কৰা স্থানত পুনৰ মাটি দি সেই ঠাইক আগৰ ৰূপ দিয়া হয়।

নাসম বাপু সত্ৰৰ বিহুৰ সমান্তৰাল ভাৱে উৎযাপন কৰা দধিমথন অনুষ্ঠানৰ অন্তিম কাৰ্যসূচী হ'ল দধিশাল ভঙা । প্ৰায় চ'ত মাহৰ পৰা আৰম্ভ হোৱা এই অনুষ্ঠানৰ দধিশাল ভাঙি সামৰণি পেলোৱা হয়। এই দধিশাল খন ভাঙি পিছৰ বছৰৰ উৎযাপনৰ বাবে নামঘৰৰ নিৰ্দ্দিষ্ট স্থানত সাঁচি ৰখা হয়। এই দধিশাল ভাঙোতে শাখা সত্ৰত দধিমথন কৰোঁতে গোৱা গীত সমূহ গাই ভঙাৰ নিয়ম আছে। ভাওঁনাৰ শেষত বেলি ওলোৱাৰ আগে আগে দধিশালখন ভঙা হয় আৰু এনেদৰেই নাসম বাপু সত্ৰৰ পৰম্পৰাগত উৎসৱ দধিমথনৰ সামৰণি ঘটে।

দধি শাল ভঙা কেৱল এক আনুষ্ঠানিক ভঙনি নহয়, ই এক ধাৰ্মিক, আধ্যাত্মিক আৰু সাংস্কৃতিক সংকেত যাৰ জৰিয়তে দধি মথন উৎসৱৰ পৰিপূৰ্ণতা ঘটে। ইয়ে সদিচ্ছা, পৰিশুদ্ধ চিন্তা আৰু নৱ শুদ্ধ জীৱনৰ দিশে আগবঢ়াৰ আহ্বান জনায়।

৩.০৯ মাধৱদেৱৰ চুৰধৰা, অৰ্জুন ভঞ্জন ঝুমুৰা আৰু নাসম বাপু সত্ৰৰ দধি মথন অনুষ্ঠান ঃ

এই দুয়োটি অনুষ্ঠান অসমীয়া ধৰ্ম-সাংস্কৃতিক পৰম্পৰাৰ অন্তৰ্গত, কৃষ্ণৰ শৈশৱ লীলাৰ ওপৰত আধাৰিত আয়োজন। এই অনুষ্ঠান দুটাৰ মাজত কিছুমান সাদৃশ্য আছে আৰু তেনে একেটা সময়তে কিছুমান গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈসাদৃশ্য ও দেখা যায়। তলত এই দুয়োটাৰ বিস্তৃত আলোচনা দিয়া হ'ল।

৩.০৯.০১ চোৰ ধৰা, অৰ্জুন ভঞ্জন ঝুমুৰা আৰু নাসম বাপু সত্ৰৰ দধি মথন অনুষ্ঠানৰ সাদৃশ্য ঃ

১) পৌৰাণিক আধাৰ ঃ

চোৰধৰা, অৰ্জুন ভঞ্জন, ঝুমুৰা আৰু দধি মথন অনুষ্ঠান দুয়োটাই শ্ৰীকৃষ্ণৰ শৈশৱৰ গোকুল-বৃন্দাবনৰ কাহিনীৰ ওপৰত আধাৰিত। কৃষ্ণৰ দধি-নৱন চুৰি, গোপীসকলৰ লগত খেলা-ধেমালি, আৰু মথন লীলা এই দুই আয়োজনত মূল ভিত্তি ৰূপে থাকে।

২) ভক্তিভাৱ ঃ

দুয়োটাই বৈষ্ণৱ ভক্তিভাৱ প্ৰকাশৰ এক মাধ্যম। সংগীত, নৃত্য, নাট্যাভিনয়, মুখাভিনয়, ঢোল-তাল আদিৰ জড়িয়তে কৃষ্ণভক্তি প্ৰকাশ কৰা হয়।

৩) সামূহিক অংশগ্ৰহণ ঃ

চোৰধৰা, অৰ্জুন ভঞ্জন ঝুমুৰা আৰু দধি মথনত দুয়োটা অনুষ্ঠানতে গাঁওবাসীৰ সক্ৰিয় অংশগ্ৰহণ থাকে। পুৰুষ-মহিলা-শিশু সকলে নাট-উৎসৱ আৰু দধি মথনত অংশ লয়।

৪) সত্ৰীয়া পৰম্পৰা ঃ

দুয়োটাই সত্ৰ বা নামঘৰ-ভিত্তিক অনুষ্ঠান, য'ত সত্ৰীয়া নাট, গান, আৰু নৃত্যক উপস্থাপন কৰা হয়।

৩.০৯.০২ চোৰধৰা, অৰ্জুন ভঞ্জন ঝুমুৰা আৰু দধি মথন অনুষ্ঠানৰ বৈসাদৃশ্য ঃ

১) মূল বিষয় ঃ

চোৰধৰা , অৰ্জুন ভঞ্জন ঝুমুৰা খনত কৃষ্ণই গোপীসকলৰ দধি-নৱন চুৰি কৰি ধৰা পৰা দৃশ্য লৈ আধাৰিত। আনহাতে নাসম বাপু সত্ৰৰ, দধি মথন অনুষ্ঠান গোপিন সকলৰ লগত যশোদাই মথনী লৈ দধি মথন কৰা পৌৰাণিক ঘটনাক লৈ আধাৰিত।

২) উপস্থাপন ধৰণ ঃ

চোৰধৰা, অৰ্জুন ভঞ্জন ঝুমুৰাৰ নাট্যৰূপ সংলাপ, অভিনয়, সংগীত, নৃত্য আদিৰ দ্বাৰা হয় উপস্থাপন হয়। আনহাতে নাসম বাপু সত্ৰৰ দধি মথন অনুষ্ঠান মূল অনুষ্ঠানত সংলাপ আৰু অভিনয় নাই। গীত ,বাদ্যৰ লগতে পূজা, জল আনিবলৈ যাত্ৰা, দধি শাল পতা, আদিৰ দ্বাৰা উপস্থাপন কৰে।

৩) লক্ষ্য ঃ

চোৰধৰা, অৰ্জুন ভঞ্জন ঝুমুৰাখনি কেৱলমাত্ৰ কৃষ্ণ ভক্তি প্ৰকাশক তথা লোক-মনোৰঞ্জন ধৰ্মী। আনহাতে দধিমথন অনুষ্ঠানটি কৃষ্ণ ভক্তি প্ৰকাশক হোৱাৰ ওপৰিও কৃষিভিত্তিক এটি অনুষ্ঠান তথা সমাজ সংগঠনৰ সমল স্বৰূপ।

৪) **পালনৰ সময় ঃ**

চোৰধৰা, অৰ্জুন ভঞ্জন ঝুমুৰা খন কোনো এক বিশেষ অনুষ্ঠানত পালন কৰা হয়। আনহাতে নাসম বাপু সত্ৰৰ দধি মথন অনুষ্ঠান চত, বহাগ মাহত প্ৰাই এমাহ দিন ধৰি পালন কৰা হয়।

চোৰধৰা, অৰ্জুন ভঞ্জন ঝুমুৰা আৰু দধি মথন অনুষ্ঠান উভয়েই কৃষ্ণৰ শৈশৱৰ আনন্দময় কাহিনীত আধাৰিত হ'লেও, চোৰধৰা, অৰ্জুন ভঞ্জন ঝুমুৰাত নাট্যশিল্পৰ মাজেৰে কৃষ্ণৰ ৰসিকতা, ধেমালি আৰু চাঞ্চল্যপূৰ্ণ লীলাৰ ৰূপ প্ৰকাশ কৰে। আনহাতে, দধি মথন অনুষ্ঠান এক পূজা-পদ্ধতিমূলক অনুষ্ঠান, য'ত কৃষ্ণৰ আধ্যাত্মিকতা, গৃহস্থজীৱনৰ শুদ্ধতা আৰু দুষ্ট শক্তিৰ ওপৰত জয়ৰ চিহ্ন প্ৰতিফলিত হয়। এইদৰে, দুয়োটি অনুষ্ঠানতে একে ধৰ্মীয় চৰিত্ৰ থাকিলেও লক্ষ্য, প্ৰকৃতি, আৰু উপস্থাপন প্ৰণালীত বহুতো বৈসাদৃশ্য দেখা যায়।

<u>৩.১০ চৰাইদেউ জিলাৰ পেহীপুখুৰী অঞ্চলত পালন কৰা দধি দধিমথন অনুষ্ঠানৰ সৈতে নাসম বাপু সত্ৰৰ দধি মথনৰ তুলনা ঃ</u>

নৱবৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰৰ অৰ্থে মাধৱদেৱে তেখেতৰ ১২ জন শিষ্যক অসমৰ বিভিন্ন প্ৰান্তত ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰাৰ আজ্ঞা দিছিল। তাৰ ভিতৰতে লেচাকণীয়া গোবিন্দক অসমৰ পূব দিশৰ দৰং জিলাত ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ দায়িত্ব দিছিল। কালানুক্ৰমে গোবিন্দ আতাৰ বংশধৰ সকলে উজনি অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত বিভিন্ন আৰ্হি যেনে নৃত্য, গীত, ভাওনা আদিৰ জৰিয়তে জনসাধাৰণৰ সহজবোধ্য হোৱাকৈ ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰিছিল। দধিমথন নাট সেই ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্যে ব্যৱহৃত পৰম্পৰাৰ এক নিদৰ্শন। বৰ্তমান সময়ত উজনি অসমৰ চৰাইদেউ পেহীপুখুৰী অঞ্চলত সযতনে ধৰ্মীয় পৰম্পৰা ৰক্ষা কৰি বাৰ্ষিকভাৱে জেঠ মাহৰ সোমবাৰৰ দিন এটা ধাৰ্য্য কৰি এদিনিয়াকৈ এই নাট উদ্‌যাপন কৰি অহা হৈছে ।[৩৭]

নাসম বাপু সত্ৰৰ লগত পেহিপুখুৰীত পালন কৰা দধি মথনৰ উদেশ্য আৰু মূল বিষয় একেই যদিও অনুষ্ঠান পালনৰ ক্ষেত্ৰত কিছু সাদৃশ্য, বৈশাদৃশ্য আছে । তলত এই বিষয়ে আলোচনা কৰা হল।

<u>৩.১০.০১ নাসম বাপু সত্ৰ আৰু চৰাইদেউ জিলাৰ পেহিপুখুৰী অঞ্চলত পালন কৰা দধি মথনৰ সাদৃশ্য ঃ</u>

১) **মুল বিষয় ঃ**

শিশু কৃষ্ণৰ লীলা সহজ সৰল মানুহৰ আগত গীতৰ মাধ্যমেৰে প্ৰকাশ কৰা।

২) **গীতৰ ব্যৱহাৰ ঃ**

দুয়োটা অনুষ্ঠানতে প্ৰচুৰ পৰিমানে গীতৰ ব্যৱহাৰ হয় ।আৰু গীতৰ তালে তালে দধি মথে।

৩) **বাদ্যৰ ব্যৱহাৰ ঃ**

দুয়োটা অনুষ্ঠানতে খোল, তাল, ডবা, মৃদংগ, কাঁহ, শংখ আদি বাদ্যৰ ব্যৱহাৰ হয়।

৪) **শোভাযাত্ৰা ঃ**

পানী তুলিবলৈ যোৱা পৰ্ব একেই। এই পৰ্ব অনুষ্ঠানৰ আৰম্ভণিতে হয়। পানী তুলিবলৈ যাওঁতে দুয়োটা অনুষ্ঠানতে ৰাইজ একত্ৰিত হৈ এক ধৰ্মীয় শোভাযাত্ৰা কৰে।

৩৭) পেহী পুখুৰী সংৰক্ষিত দধি মথন নাট ঃ এক বিশ্লেষণাত্মক আলোচনা, পৰশ মণি বড়া, পৃষ্ঠা -১০

৪) কৃষভিত্তিক অনুষ্ঠান ঃ

দুয়োটা অনুষ্ঠানতে ধান খেতিৰ আগে আগে পালন কৰা হয়। এই উৎসৱ সামৰণিৰ পাছত সকলো ৰাইজ খেতি পথাৰত নামে।

৫) ধৰ্মীয় বিশ্বাস ঃ

ধৰ্মীয় বিশ্বাসলৈ মন কৰিলে দেখা যায় যে দুয়োটা অনুষ্ঠানৰ দধি শাল ত পবিত্ৰতা আৰু মায়াৰ প্ৰতীক হিচাপে ৰঙা বস্ত ব্যৱহাৰ কৰে।

৩.১০.০২ নাসম বাপু সত্ৰ আৰু চৰাইদেউ জিলাৰ সাপেখাতি পেহি পুখুৰীত পালন কৰা দধি মথনৰ বৈসদৃশ্য ঃ

দুয়োটা অনুষ্ঠানৰ উদেশ্য একে হলেও বহু খিনি ক্ষেত্ৰত বহু কেইটা দিশত কিছু কিছু বৈসাদৃশ্য দেখিবলৈ পোৱা যায় ।

১) উদযাপনৰ সময় ঃ

দুয়োটা অনুষ্ঠানতে উদযাপনৰ সময় পৃথক পৃথক হয়।

২) গীতৰ ব্যৱহাৰ ঃ

দুয়োটা অনুষ্ঠানতে প্ৰচুৰ পৰিমাণে গীত ৰ ব্যৱহাৰ হয় যদিও গীতৰ সুৰ আৰু শব্দ পৃথক পৃথক।

৩) দধি শালৰ অংগ ঃ

পেহিপুখুৰী সংৰক্ষিত দধি মথনৰ দধি শালত ৭ দাল মথনি মাৰি থাকে আৰু নাসম বাপু সত্ৰৰ দধি শালত ৬ দাল মথনী মাৰি থাকে।

৪) সামৰণি অনুষ্ঠান ঃ নাসম বাপু সত্ৰৰ পালন কৰা দধি মথনৰ অন্তত এখনি ভাওনা প্ৰদৰ্শন হয় । আনহাতে পেহিপুখুৰী ত পালন কৰা দধি মথন অনুষ্ঠানত সামৰণিৰ দিনা ভাওনা প্ৰদৰ্শন কৰা নহয়।

চতুর্থ অধ্যায়

চতুৰ্থ অধ্যায়

৪.০০ গৱেষণাৰ পৰা প্ৰাপ্ত দিশ ঃ

'নাসম বাপু সত্ৰৰ পৰম্পৰাগত উৎসৱ দধি মথন এটি বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন' গৱেষণা গ্ৰন্থখন মূলত অসমীয়া সমাজৰ এক প্ৰাচীন ধৰ্মীয় উৎসৱৰ ওপৰত আধাৰিত বিস্তৃত অধ্যয়ন। এই গ্ৰন্থখনত দধি মথন উৎসৱৰ উৎস, ঐতিহাসিক পটভূমি, ধৰ্মীয় তাৎপৰ্য, সামাজিক ভূমিকা, সাংস্কৃতিক সংযোগ আৰু পৰম্পৰাগত বিশ্বাসসমূহৰ গভীৰ বিশ্লেষণ কৰা হৈছে। গ্ৰন্থখন নাসম বাপু সত্ৰৰ দধি মথনক কেৱল এটা ধৰ্মীয় অনুষ্ঠান হিচাপে নহয়, বৰঞ্চ এটা জীৱন্ত লোকসাংস্কৃতিক পৰম্পৰা হিচাপে পৰ্যালোচনা কৰিছে।

এই আলোচনা অনুসৰি, দধি মথনৰ মূল আধাৰ পুৰাণত পোৱা সমুদ্ৰ মথনৰ কাহিনী। বিষ্ণু পুৰাণ, হৰিবংশ আৰু ভাগৱতৰ দানৱ-দেৱতাৰ সমুদ্ৰ মথনৰ কাহিনীৰ উল্লেখ আছে, য'ত অমৃত লাভৰ আশাতেই সমুদ্ৰ মথন কৰা হৈছিল। এই পৌৰাণিক কাহিনীৰ অনুপ্ৰেৰণা অসমীয়া সমাজত 'দধি মথন' ৰূপে ৰূপান্তৰ লাভ কৰিছে। সত্ৰ আৰু গাওঁ সমাজত এই উৎসৱ কৃষিকাৰ্যৰ আৰম্ভণি, শস্যৰ পবিত্ৰতা, আৰু ধৰ্মীয় কল্যাণৰ বাবে উদযাপন কৰা হয়।

গ্ৰন্থখনত আলোচিত মূল দিশসমূহ ঃ

১) **ঐতিহাসিক আৰু ধৰ্মীয় পটভূমি ঃ** দধি মথনৰ উৎপত্তিৰ ইতিহাস পুৰাণৰ ভিত্তিত বিশ্লেষণ কৰা হৈছে। ইয়াৰ লগত ভগৱান বিষ্ণু, শ্ৰীকৃষ্ণ আৰু দেৱ-দানৱৰ আধ্যাত্মিক কাহিনীও জড়িত।

২) **সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক তাৎপৰ্য ঃ** দধি মথন উৎসৱটোৱে গাঁৱে-গাঁৱে সামূহিকতাক উৎসাহিত কৰে। গাঁওবাসীৰ ঐকতাবদ্ধতা, সামাজিক সংহতি, আৰু পৰম্পৰাগত সম্প্ৰীতি প্ৰতিফলিত হয়।

৩) **সত্ৰ আৰু ভাওনাৰ সংযোগ ঃ** বিশেষকৈ ব্ৰহ্মসংহতি সত্ৰসমূহত এই উৎসৱ ভাওনা, নাম-প্ৰসঙ্গ, গীত-বাদ্য, নাট্য উপস্থাপনৰ মাধ্যমে উদযাপন হয়, যি অসমীয়া ধৰ্মীয় নাট্য সংস্কৃতিৰ অংশ।

৪) **লোকবিশ্বাস ঃ** দধি মথনত ব্যৱহৃত দধি, কলপাত, পানী, কলসী আদিৰ বিশেষ ধৰ্মীয় অৰ্থ আছে। পানী তুলা, কলসী লৈ অহা, দধি মথা, আৰু পূজাৰ এক বিশেষ পদ্ধতি আছে।

৫) **শিল্প, সংগীত আৰু বাদ্য ঃ** ডবা, ঘণ্টা, নাগাৰা, কালি, আৰু নাম-গীতৰ সহযোগে উৎসৱটোক এক সাংগীতিক পৰিসৰ দিয়া হয়। ইয়াৰ দ্বাৰা লোকনাট্য আৰু ধৰ্মীয় সংগীতৰ সমন্বয় দেখা যায়।

৬) **আধুনিক যুগত উৎসৱৰ ৰূপান্তৰ ঃ** সময়ৰ লগে লগে দধি মথনৰ ধাৰা সামান্য ৰূপান্তৰ হৈছে। তেন্তে, এই গ্ৰন্থত উৎসৱৰ সংৰক্ষণ আৰু নতুন প্ৰজন্মলৈ ইয়াৰ পৰিচয় দিবলৈ প্ৰয়োজনীয়তা দাঙি ধৰা হৈছে।

দধি মথন গৱেষণা গ্ৰন্থখন কেৱল এটা ধৰ্মীয় উৎসৱৰ অধ্যয়ন নহয়, ই অসমীয়া সমাজ, সংস্কৃতি আৰু আত্মচিন্তাৰ গভীৰ আভ্যন্তৰিক বিশ্লেষণ। এই ধৰণৰ গৱেষণাই লোকসাংস্কৃতিক সম্পদৰ সংৰক্ষণ, বিশ্লেষণ

আৰু প্ৰচাৰৰ ক্ষেত্ৰত এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ অৱদান আগবঢ়ায়।

৪.০১ উপসংহাৰ ঃ

নাসম বাপু সত্ৰৰ পৰম্পৰাগত উৎসৱ দধি মথন গৱেষণা গ্ৰন্থখন মূলতঃ অসমীয়া সমাজৰ এক সমৃদ্ধ লোকপৰম্পৰা আৰু ধৰ্মীয় আচাৰ-অনুষ্ঠানৰ অধ্যয়ন। এই গৱেষণাৰ মূল উদ্দেশ্য হৈছে দধি মথন উৎসৱৰ উৎপত্তি, বিকাশ, ধৰ্মীয় আৰু সাংস্কৃতিক তাৎপৰ্যৰ এক বিস্তৃত চিত্ৰ উদঘাটন কৰা। দধি মথন উৎসৱটো অসমত মূলত সত্ৰীয়া পৰিসৰত উদযাপন কৰা হয়, যিটো কৃষিভিত্তিক সমাজৰ মাজত বীজ ৰূপন অথবা খেতি আৰম্ভণিৰ লগত জড়িত এক সৃষ্টি চেতনামূলক আচাৰ।

নাসম বাপু সত্ৰৰ পৰম্পৰাগত উৎসৱ দধি মথন এক বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন গৱেষণা গ্ৰন্থখনত দেখা গৈছে যে দধি মথনৰ মূল ভিত্তি আছে ভাৰতীয় পুৰাণত। বিশেষকৈ 'শ্ৰীমদ্ভাগৱত', 'হৰিবংশ', আৰু 'বিষ্ণু পুৰাণ'ত মথন কাহিনীৰ উল্লেখ পোৱা যায়, য'ত দেৱতা আৰু দানৱৰ মাজত সমুদ্ৰ মথনৰ ঘটনাৰ মাধ্যমত অমৃত লাভৰ আশাকেই মুখ্য আছিল। ইয়াৰপৰা অনুপ্ৰাণিত হৈ, অসমীয়া সমাজত এই অনুষ্ঠানৰ এক ধৰ্মীয় ৰূপ দেখা যায়। 'দধি' মানে দৈ আৰু 'মথন' মানে মথা। এই অনুষ্ঠানত দধি শালত মথনি মাৰিৰ সহায়ত মন্থন কৰা হয় ।

উৎসৱৰ গৱেষণাত যি বিষয়বস্তুসমূহ আঁচনিৰূপে ধৰা হৈছে - সেয়া হৈছে ইয়াৰ ধৰ্মীয় তাৎপৰ্য, নৃত্য-গীতৰ ব্যৱহাৰ, বাদ্যযন্ত্ৰ, সামাজিক সংহতি, লোকবিশ্বাস, আঞ্চলিক বৈচিত্ৰ্য আৰু সময়ৰ লগত ইয়াৰ ৰূপান্তৰ। বিশেষকৈ সত্ৰসমূহত এই উৎসৱৰ সৈতে ভাওনা, পুৰাণ পাঠ, নাম-কীৰ্তন, আৰু স্থানীয় গীতিকাব্যৰ সংমিশ্ৰণ দেখা যায়, যাৰ জৰিয়তে দধি মথন ধৰ্মীয় অনুষ্ঠানৰ লগতে এক সাংস্কৃতিক অনুষ্ঠানৰ ৰূপ লয়।

গৱেষণাৰ ভিতৰত লোকপ্ৰচলিত বিশ্বাস আৰু আচাৰবোৰৰ জৰিয়তে এই উৎসৱ কেনেদৰে মানুহৰ ভিতৰত একতা, ধৰ্মীয় ভক্তি আৰু সামাজিক মূল্যবোধ গঢ়ি তোলে, তাকো পৰিস্ফুট কৰা হৈছে। ইয়াৰ উপৰিও দধি মথনৰ জৰিয়তে শিশু, যুৱক-যুৱতী, আৰু বয়োজ্যেষ্ঠসকলৰ এক সামূহিক অংশগ্ৰহণ সমাজত মিলন আৰু সহযোগিতাৰ বাতাবৰণ সৃষ্টি কৰে।

নাসম বাপু সত্ৰৰ দধি মথন কেৱল এটা ধৰ্মীয় আচাৰ নহয়, ই হৈছে অসমীয়া সমাজৰ এক ঐতিহাসিক, সাংস্কৃতিক, আৰু ধৰ্মীয় ঐতিহ্য। এই উৎসৱত সংহতি, নৈতিকতা, ধৰ্মীয়তা আৰু লোকসংস্কৃতিৰ যি গভীৰ মিলন আছে, তাক সংৰক্ষণ আৰু অধ্যয়ন কৰা অতিপ্ৰয়োজনীয়। সময়ৰ প্ৰবাহত বহু পৰম্পৰা লুপ্ত হোৱাৰ বিপদত থাকোতে দধি মথন উৎসৱৰ এনে ধৰণৰ গৱেষণা অসমীয়া চিন্তাধাৰা, ধৰ্মীয় অনুশাসন আৰু সাংস্কৃতিক ঐতিহ্য সংৰক্ষণত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ পদক্ষেপ বুলি বিবেচনা কৰিব পৰা যায়।

এই গৱেষণা আগন্তুক শিক্ষাৰ্থী, সংস্কৃতি অনুৰাগীসকলৰ বাবে এক দলিল স্বৰূপ হ'ব, যিয়ে অসমীয়া সমাজৰ আত্মচিন্তা আৰু সংস্কৃতিৰ মূল শিখৰলৈ লৈ যাব।

গ্ৰন্থপঞ্জী

১) অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলাৰ দামোদৰ সংঘ অধিনস্থ : নৃত্য প্ৰসঙ্গৰ পুথিঃ প্ৰসঙ্গ মালাৰ ক্ৰম
প্ৰকাশক - দামোদৰ গুৰু প্ৰকাশন, গোৱালপাৰা

২) কলিতা পুলিন : নামঘৰ বুৰঞ্জী আৰু বিবৰণ ঃ প্ৰমোদ কলিতা সচিব,
প্ৰকাশক-অসম প্ৰকাশন পৰিষদ,
গুৱাহাটী - ৭৮১০২১

৩) গোস্বামী কেশৱানন্দ : সত্ৰ সংস্কৃতিৰ ৰূপৰেখা,
প্ৰকাশক - বনলতা

৪) ডেকা বুজৰবৰুৱা পল্লৱী : গবেষণাৰ পদ্ধতি বিজ্ঞান,
প্ৰকাশক - বনলতা।

৫) পৰশমনি বৰা : পেহিপুখুৰী সংৰক্ষিত দধি মথন নাটঃ এক
বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন।

৬) বৰা প্ৰফুল্ল চন্দ্ৰ : শংকৰদেৱ অধ্যয়ন
প্ৰকাশক - জ্যোতি প্ৰকাশন, পান বজাৰ,
গুৱাহাটী - ৭৮১০০১

৭) বৰা ৰুক্মিনী : ঐতিহাসিক সত্ৰ অনুষ্ঠান আৰু মহাপুৰুষ শংকৰদেৱ
প্ৰকাশক - কমলেশ্বৰ বৰা, পাঞ্জাবাৰী, গুৱাহাটী - ৩৭

৮) ভট্টাচাৰ্য শিৰীষ কুমাৰ : অসমৰ সত্ৰ পৰিচয়,
প্ৰকাশক - হৰি নাৰায়ন শৰ্মা (সম্পা)
প্ৰথম প্ৰকাশ - ২০০৪

৯) মহন্ত অৰুণা : শ্ৰী শ্ৰী নাসম বাপু সত্ৰৰ চমু বিৱৰণী আৰু বংশাৱলী,
লেখিকাৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত

১০) মহন্ত বাপ চন্দ্ৰ : মহাপুৰুষীয়া পৰম্পৰাত সত্ৰ আৰু সংগীত,
প্ৰকাশক - অসম সত্ৰ মহাসভা
প্ৰথম প্ৰকাশ - ২০০৩

১১) শৰ্মা কুসুম চন্দ্ৰ, : বৈষ্ণৱ ভক্তিবাদ,
প্ৰকাশক ঃ ৰঞ্জন শৰ্মা
প্ৰথম প্ৰকাশ ২০০৪,

তথ্য দাতাৰ তালিকা

ক্ৰমিক নং	নাম	স্থান	পদমৰ্যাদা	বয়স
১	দেৱেন্দ্ৰ বৰা	গোলাঘাট	প্ৰাক্তন নামাচাৰ্য	৯০
২	বাসুদেৱ মহন্ত	চৰাইদেউ	সত্ৰৰ সত্ৰীয়া	৭৫
৩	চম্পা মহন্ত	লাকুৱা	নামতি	৬৭
৪	তুলাৰাম বৰা	গোলাঘাট	নামাচাৰ্য	৬২
৫	অৰুণা মহন্ত	চৰাইদেউ	শিক্ষয়িত্ৰী	৬০
৬	কৃষ্ণকান্ত মহন্ত	চৰাইদেউ	সত্ৰাধিকাৰ	৫৬
৭	তনু বৰা	গোলাঘাট	নামাচাৰ্য	৫৫
৮	জুৰি মহন্ত	সোনাৰি	শিক্ষয়িত্ৰী	৫২
৯	পৰশমণি বৰা	চৰাইদেউ	সত্ৰীয়া স্নাতক	৩৩

নাসম বাপু সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰ

শাখা সত্ৰত দধি মথনৰ দৃশ্য

শাখা সত্ৰত দধি মথনৰ দৃশ্য

নাসম বাপু সত্ৰৰ সাঁচিপতীয়া পুথি

নাট প্ৰদৰ্শনৰ দৃশ্য

শাখা সত্ৰত দধি মথনৰ দৃশ্য

বকিয়াল মাজ নামঘৰৰ দধি মথনৰ দৃশ্য

শাখা সত্ৰত দধি মথনৰ দৃশ্য

বকিয়াল মাজ নামঘৰৰ নাম প্ৰসঙ্গৰ দৃশ্য